

§ 1 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

EU-dokument

COM(2025) 190 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 20 juni*.

§ 2 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2024/25:FiU31 Extra ändringsbudget för 2025 – Ytterligare stöd till Ukraina

2024/25:FiU35 Regellättnader och ökad transparens på värdepappersmarknaden

Justitieutskottets betänkanden

2024/25:JuU10 Straffrättsliga frågor

2024/25:JuU14 Kriminalvårdsfrågor

Civilutskottets betänkande

2024/25:CU15 Hushållningen med mark- och vattenområden

Utbildningsutskottets betänkanden

2024/25:UbU9 Övergripande skolfrågor

2024/25:UbU16 Sveriges tillträde till konventionen om upprättande av Square Kilometre Array Observatory

§ 3 Svar på interpellation 2024/25:570 om nordiskt e-recept

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig om jag avser att agera för att möjliggöra för nordiska medborgare att hämta ut e-recept inom Norden.

Expediering av e-recept mellan länder har tidigare behandlats inom ramen för Utredningen E-recept inom EES, vilket även Eva Lindh lyfter i

sin fråga. Utredningen lämnade förslag som skulle kunna möjliggöra utbyte av e-recept inom EES. Utredningen rekommenderar bland annat ett antal lag- och förordningsändringar för det ändamålet.

Efter utredningens slutrapportering har däremot mycket hänt på EU-nivå. Förordningen om det europeiska hälsodataområdet, ofta förkortat EHDS, trädde i kraft den 26 mars i år. Förordningen ställer bland annat krav på medlemsstaterna att möjliggöra utbyte av e-recept sinsemellan genom den gränsöverskridande infrastrukturen MyHealth-EU, vilket skiljer sig från dagens frivilliga samarbeten mellan medlemsstaterna.

Regeringen utsåg i januari 2024 Mats Nilsson att biträda Socialdepartementet med att möjliggöra en nationell digital infrastruktur för hälsodata. I uppdraget ingår bland annat att anpassa svensk rätt till förordningen om det europeiska hälsodataområdet. I direktiven till utredningen ingår att beakta de förslag som lämnats i bland annat betänkandena *E-recept inom EES* (SOU 2021:102) och *Patientöversikter inom EES och Sverige* (SOU 2023:13) gällande utbyte av e-recept och patientöversikter.

Parallellt pågår ett intensivt förberedelsearbete hos E-hälsomyndigheten med att möjliggöra för utbyte av bland annat e-recept över landsgränserna i enlighet med de krav som ställs enligt EHDS.

I och med att arbetet med implementeringen av EHDS pågår för fullt bör fokus framgent ligga på den unionsövergripande lösningen och alltså inte på en egen nordisk lösning vid sidan av det nya EU-systemet. Att inrätta tillfälliga bilaterala eller regionala lösningar får ses som ett potentiellt tids- och resurskrävande dubbelarbete mot bakgrund av den nya ordning som förväntas inträda i och med att EHDS bestämmelser börjar implementeras. En särskild nordisk lösning skulle således riskera att leda till vi inrättar parallella system, vilket i sin tur riskerar att försena arbetet med EHDS eftersom det är samma personella resurser som behövs för e-recept inom EU som inom Norden.

Med det sagt kommer jag och socialministern, som ansvarar för de digitala frågorna, att fortsätta följa frågan även framgent.

Anf. 2 EVA LINDH (S):

Herr talman! Tack så mycket, statsrådet, för svaret!

Vi socialdemokrater har drivit frågan om e-recept under många år. Anledningen är att vi ser att detta inte fungerar. Låt mig börja med att berätta vad e-recept är, om nu någon skulle fundera på det.

Tidigare var vi tvungna att hålla reda på den där gula lappen med receptet som vi fick utskrivet hos läkaren. Nu kan man gå med sin legitimation och få ut sin medicin. Det innebär att jag inte behöver ta med de gula lapparna mellan Stockholm och Linköping, som jag ofta reser emellan, eller någon annanstans.

Men när det gäller att resa mellan våra nordiska länder är det stopp. Då är det inte möjligt att göra på det sättet. Vi nordiska länder har en vision att Norden ska vara den mest integrerade regionen, det vill säga det område där vi kan resa lättast och enklast och enklast kan leva i ett land och arbeta och verka i ett annat. Men det här ställer till problem, som en av mina partikollegor tydligt fick erfara när han hade glömt sitt recept hemma. Det kan få väldigt stora konsekvenser.

Under de år som vi har drivit frågan har vi haft en politisk dialog, och vi har fört samtal många gånger. Varje gång får vi svaret att vi ska vänta

på EU. Samtidigt ser vi att Finland, till exempel, har gjort detta möjligt. Man kan åka från Finland till de baltiska länderna och få ut sin medicin. Mellan de länderna fungerar det; man har gjort en överenskommelse.

När vi, några ledamöter från välfärdsutskottet i Nordiska rådet, var i EU och träffade de högsta cheferna på området sa de: Vänta inte på oss, utan gå före! Då kan vi ta efter det system som finns och som utarbetas så att man faktiskt kan göra detta möjligt. Så vänta inte, gå före!

Även om vi nu, precis som statsrådet så förtjänstfullt har redogjort för, har allt det arbete som har pågått och som pågår har vi inte lösningen på bordet i dag eftersom Nordiska ministerrådet säger: Vänta på EU! Och EU säger: Gå gärna före! I Nordiska rådet finns bland oss parlamentariker en gemensam frustration över att ingenting händer.

När det gäller gränshinderfrågorna, alltså när det finns hinder för att resa, leva, bo och verka i våra olika nordiska länder, finns det en hel del frågor på just hälso- och sjukvårdsområdet. Det här är en väldigt tydlig och konkret sådan fråga.

Därför är frågan: Vem har rätt? Borde vi inte kunna gå före och ta efter de länder som ändå har gjort detta möjligt och som också tillhör EU? Så kan vi göra det här möjligt mycket snabbare än om vi ska vänta på att det händer något i vårt gemensamma europeiska arbete.

Anf. 3 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman och ledamoten! Jag vet att ledamoten har ett långvarigt och gediget engagemang i nordiska frågor. Varför tidigare socialdemokratiska regeringar inte har tryckt på i den här delen kan jag inte svara på. Men jag tror – och nu tar jag i – att vi har samma uppfattning i dag som man, alltså tidigare regeringar, hade då: Eftersom EHDS är på gång är det fel att ha dubbla system.

Jag tror att det kan ha varit skälen till att tidigare socialdemokratiska regeringar i Nordiska ministerrådet inte tog de initiativ som ledamoten kanske hade önskat. Jag tror att det var en riktig åtgärd.

Låt mig även vara lite frank och säga att jag inte tror att EU har svarat våra nordiska länder att vi ska gå före, för så ser inte arbetet med EHDS ut. Jag vill i så fall gärna veta vem i EU som har svarat för EU att vi ska gå före.

Det här bygger på att vi sätter standarder som är gemensamma i EU och att vi implementerar dem i Sverige. Det är inte så att det är ett lands standarder som resten kommer att följa efter – tyvärr, för det hade kanske varit önskvärt. Men det hade inte varit Sveriges standarder, för vi har legat långt efter när det gäller digital vårdinformation. Vi har inte haft de nationella standarder som skulle ha gjort det möjligt för oss att docka ihop med Finland eller Baltikum. Det är det vi har saknat i systemet.

Nu är det på gång. Ansvarig minister är socialministern. Färdplanen presenterades sommaren 2023, och arbete pågår i alla dess delar. Men vi behövde själva göra ett arbete på hemmaplan för att kunna docka in i alla andra system, oavsett om det hade varit ett nordiskt system eller det europeiska system som nu är på gång.

I nuläget kan jag som sagt inte riktigt svara på vad som har sagts i tidigare diskussioner. Ingenstans i de beslut som har fattats här i kammaren eller från tidigare socialdemokratiska regeringar har jag noterat att man

har valt att avvakta EHDS och hellre vill ha en nordisk lösning. Att man har ett nordiskt intresse av detta förstår jag dock till fullo.

När jag senast mötte mina kollegor i Nordiska ministerrådet, för två veckor sedan, var flera frågor uppe som inte var precis den här, men som ändå var angränsande. Vi var då väldigt noggranna med att säga att vi inte vill ha särlösningar. Vi vill ha gemensamma, stora lösningar. Inte minst vill vi säkerställa att de nordiska länder som inte är med i EU ska ha möjlighet att docka in och få tag i standarderna och kunna bli en del av systemet genom överenskommelser. Men ett gemensamt europeiskt system med standarder är det som är vägen framåt, ingen särlösning någon annanstans.

Det är just invånare i gränsområdet som till vardags behöver våra förändringar. De behöver ofta till vardags kunna använda och nyttja våra båda länder parallellt, helt enkelt. Det har blivit ganska mycket svårare sedan pandemin.

Vi besökte Torneå vid vårt ministerrådsmöte. Det är ett typexempel på där man förr inte tittade på var gränsen gick utan levde naturligt mellan länderna. Sedan kom pandemin, som satte upp hinder, fysiska sådana. I dag försöker man hitta tillbaka till varandra, men det är svårt. Det kommer att ta lång tid, tror jag, innan vi får den här riktiga integrationen. Det är alltså mycket arbete som behöver göras.

Självklart är det enstaka personer som reser, som både ledamoten och jag, som skulle ha nytta av detta. Men jag tänker främst på alla invånare i gränsområden som behöver fungerande lösningar.

När vi arbetar med EHDS framöver är det därför viktigt att vi får med oss våra nordiska kollegor, så att vi gör det här gemensamt. Men det ska inte vara någon särlösning i Norden parallellt med EHDS – det är regeringens uppfattning i dag.

Anf. 4 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag ska ge statsrådet några svar.

Vem har sagt vad? Ja, vi mötte ju cheferna – ledningen – som är ansvariga för de här frågorna i EU. De sa: Det finns inget problem med att Nordiska rådet eller Norden i sig, de nordiska länderna, går före. Så gör det!

Vi har inte ett intresse av att göra något i stället för något annat, utan det här är just att gå före. Vi tänker att det faktiskt skulle vara möjligt att göra detta och att lösa det här tidigare.

Min fråga till statsrådet blir: När tror statsrådet att det här blir konkret verklighet? Det handlar om de människor som lever i dessa områden, precis som statsrådet nämner. Den största vinsten är för människor som, som jag sa tidigare, bor och lever i ett nordiskt land och verkar eller arbetar i ett annat nordiskt land. Det är många som reser mellan länder. Det här skulle underlätta väldigt mycket för dem.

När skulle det här vara tydligt och ge en konkret effekt, som blir verklighet för de människorna?

Sedan gäller det detta med vem som har gjort vad. Jag kan bara konstatera att alla partier i Nordiska rådet är helt eniga om att det här är en prioriterad fråga. Ledamöter från alla partier i Norden kommer att ställa samma fråga till sina ministrar. Vi tycker nämligen att vi har väntat länge nog.

Sedan vi lämnade in det här medlemsförslaget i Nordiska rådet har det gått sex år. Oavsett vem som har suttit i regering i Sverige, Norge, Finland, Island eller Danmark har det inte blivit verklighet. Jag är inte intresserad av att debattera vem som har gjort vad eller inte. Ingen har gjort tillräckligt för att det här ska bli verklighet.

Nu ställer vi gemensamt frågor till våra regeringar i våra nordiska länder. Det är jag glad för. Man delar bedömningen av behovet men undrar också: Vad finns det för praktiska hinder? Precisera de hinder – praktiska, tekniska eller juridiska – som kvarstår i dag! Det är den gemensamma frågan, som vi kommer att ställa.

Min fråga är: När kommer det här att bli verklighet, om vi nu väntar på EU?

Det här är väl mer en information till alla som lyssnar: Det finns inte någon skiljelinje mellan partierna i Nordiska rådet. Vi tycker att det här är en viktig fråga. Den fråga som ställs till alla ministrar som har ansvar för de här frågorna i våra nordiska länder är: Vilka är hindren i dag när det gäller att faktiskt gå före och göra detta möjligt mellan våra nordiska länder redan nu?

Anf. 5 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för kompletterande medskick och synpunkter!

Hindret är att vi saknar digital infrastruktur för sjukvården i Sverige. Det har vi saknat. Vi har inte haft de standarder som krävs. Nu pågår det arbetet. Vi kan inte docka in hos någon annan förrän vi själva har det på plats.

Som framgår av mitt svar är det som också hindrar att vi inte har gjort hemarbetet. Det är inte så att vi väntar på EU. Vi gör vårt eget arbete för att kunna docka in i alla system som kommer. Jag refererade till utredaren Mats Nilsson, som arbetar intensivt med det här. Det finns fler utredningar, ska jag säga, men det får ledamoten gärna ta med ansvarig minister.

Vi måste göra många saker nu för att kunna docka in i systemet. Men som jag uppfattar det efterfrågar ledamoten att vi samtidigt ska gå fram med ett eget nordiskt system. Det kommer vi inte att göra. Vi kommer att jobba med EHDS och möjliggöra att också resten av Norden kan finnas med i samma system. Att göra två parallella system funkar inte. Det handlar om att göra de standarder som krävs för att man ska kunna docka in i EHDS, om att se till att de blir öppna på lämpligt sätt och om att komma överens mellan stater när det gäller övriga nordiska länder.

Det är den linje som vi har från regeringens sida och som jag tycker är den enda rimliga.

Jag är fullt medveten om att partiernas uppfattning i Nordiska rådet skiljer sig från partiernas uppfattning i regering, det vill säga ministerråd.

Som jag sa: Jag kan inte veta säkert vad tidigare regeringar har tyckt. Men som jag uppfattar det har vi samma uppfattning i dag. EHDS är det som vi ska göra gemensamt. Sedan dockar vi in resten av Norden när vi har det på plats. Om det kan göras samtidigt är snarare en fråga för utredare som håller på med precis de här frågorna. De kommer säkert att återkomma med svar på detta – vad som är möjligt och inte.

Anf. 6 EVA LINDH (S):

Herr talman! Min fråga var: När tror statsrådet att det här blir synligt i verkligheten för de människor som lever och verkar i dessa områden? När blir det här verklighet? Jag tänker till exempel på dem som bor i Sverige och som jobbar i Norge. En av de längsta gränserna mellan två länder är mellan Sverige och Norge, och där är det många som just har en vardag i de två länderna.

När bedömer statsrådet att det här skulle bli verklighet – om våra nordiska länder inte går före med en lösning? Det är det som är frågan.

Vi kan fråga ytterligare om vad den socialdemokratiska regeringen gjorde. Men alla nordiska regeringar och företrädare har sagt: Vi väntar på EU. Det har inte varit något särskiljande svar från något av de nordiska länderna. Det är väl där någonstans som frustrationen ligger, att vi i sex år har väntat på att det ska hända någonting i EU. Vi skulle ju kunna gå före tillsammans.

Det finns absolut en frustration, och den har ökat eftersom svaret bara blir: Vi väntar på EU. Det är väl därför som vi gemensamt gör en aktion, för att tillsammans få ett svar från alla ansvariga ministrar i de nordiska länderna. Vi behöver gå före och lösa de hinder som finns när det gäller att leva och verka i de olika nordiska länderna eftersom vi har så mycket samarbete och utbyte. Även om inte allting är lika är våra nordiska länder mer lika än Sverige och andra länder utanför Norden.

När bedömer statsrådet att det här kan bli verklighet?

Anf. 7 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! När? Det får ledamoten fråga ansvarig minister om – om det finns något särskilt datum. Men vi vet när EHDS börjar gälla. Beslutet är fattat, och alla länder som tillhör EU står bakom det.

När det gäller det som ledamoten frågar efter ska jag vara väldigt rak. Just nu pågår arbete i Sverige. Vi väntar inte på någon. Det pågår många utredningar för att vi ska kunna docka in i EHDS. Detsamma gäller resten av de länder i Norden som ingår i EU. Alla jobbar med att få in sitt land i EHDS.

Ledamoten efterfrågar att vi samtidigt ska göra någonting som bara gäller för Norden. Nej, vi är nog ganska överens om att det inte är någon bra modell. EHDS är det spår som vi har. Då behöver alla jobba på hemmaplan för att klara ut att man har den digitala vårdinfrastruktur som krävs. Sedan ser man till att standarder gör att man kan docka i varandra. Som jag sa handlar det också om att möjliggöra för övriga länder, som inte ingår i EU men som vi har ett nära partnerskap med, att vara med i EHDS på lämpligt sätt. Det kan gälla primäranvändning av vårddata men också sekundäranvändning, vilket är oerhört intressant också för forskning och utveckling.

Det är de frågorna vi bär med oss i arbetet framåt. Men det är ansvarig minister, socialminister Jakob Forssmed, som kan ge mer specifika svar.

Några parallella system kommer vi inte att bygga upp, utan det är det som vi gör gemensamt. Vi vill gärna se att hela Norden är med i det arbetet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 8 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig om jag avser att agera för ett införande av ett nordiskt register över alla som har legitimation för yrke inom hälso- och sjukvården.

Jag instämmer i vad Eva Lindh skriver om konsekvenserna av att en läkare som mist sin legitimation kan arbeta vidare i andra länder. Det är oacceptabelt om kontrollen är så bristfällig. Samtidigt är det viktigt att främja ett utbyte av hälso- och sjukvårdspersonal mellan våra nordiska länder.

Det är Socialstyrelsen som ansvarar för det så kallade HOSP-registret. Socialstyrelsen deltar också i den nordiska tjänstemannagrupp som sedan många år tillbaka regelbundet delar information med varandra om bland annat återkallade behörigheter i syfte att stärka patientsäkerheten när nordisk hälso- och sjukvårdspersonal rör sig över gränserna.

Vidare finns inom EU Informationssystemet för den inre marknaden, förkortat IMI. IMI underlättar informationsutbyten mellan medlemsländer, och genom systemet kan såväl anmälningar som varningar utbytas. Sedan 2008 har yrkeskvalifikationer kunnat kontrolleras i systemet. Jag ser för närvarande ingen anledning att ifrågasätta effektiviteten i dessa system och arbeten.

På hemmaplan ser vi en utveckling med kriminella aktörer som aktivt verkar för att tillskansa sig offentliga medel från våra gemensamma välfärdssystem – även inom hälso- och sjukvården. Det är en prioriterad fråga för regeringen att aktivt motverka detta. Till exempel tillsatte regeringen i september förra året en utredning med uppdraget att se över vissa frågor om uppgiftsskyldighet, dokumentation, begränsningar och tillsyn avseende läkemedelsförskrivningar (dir. 2024:82).

Utredaren ska bland annat analysera och föreslå hur regelverket för interimistiska beslut gällande återkallelse av legitimation och begränsning av förskrivningsrätten kan ändras för att bättre värna såväl patientsäkerheten som rättssäkerheten för förskrivaren i fråga. Utredaren ska också analysera och föreslå hur Ivo kan få tillgång till ytterligare uppgifter för att kunna bedriva en träffsäker, effektiv och riskbaserad tillsyn över förskrivare. Därutöver har en så kallad bokstavsutredare i uppdrag att lämna förslag som ska förbättra Ivos förutsättningar att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården.

Det är angeläget att Ivo har nödvändiga förutsättningar och befogenheter för att bedriva en effektiv tillsyn. Myndigheten fick därför under 2024 en förstärkning med 30 miljoner kronor genom bland annat särskilda uppdrag för att stärka arbetet mot oseriösa och kriminella aktörer inom vården och omsorgen. I budgetpropositionen för innevarande år föreslog regeringen att Ivos anslag höjs permanent med 28 miljoner kronor årligen för arbetet.

En annan central myndighet i sammanhanget är Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, ofta förkortat HSAN. HSAN:s arbete med återkallelse av legitimation eller annan behörighet inom hälso- och sjukvården samt indragning och begränsning av förskrivningsrätt utgör en viktig del i att bekämpa den kriminella ekonomin. Regeringen har därför tillfört 9 miljo-

*Svar på
interpellationer*

ner kronor innevarande och beräknar att avsätta detsamma kommande år, 2026 och 2027.

En skarp tillsyn och en stärkt HSAN kan bidra till att uppmärksamma yrkesutövare vars behörigheter behöver återkallas eller som utger sig för att vara legitimerade utan att vara det – angelägen information som vid behov behöver delas med andra länders myndigheter för ökad säkerhet.

Det är tydligt att vi behöver fortsätta att stärka vårt eget arbete för att stävja fusk och välfärdsbrottslighet. Det nordiska samarbetet är också viktigt, och jag ser fram emot att kunna ta de beslut som bäst gagnar hälso- och sjukvården i alla våra länder.

Anf. 9 EVA LINDH (S):

Herr talman! Legitimation är det viktigaste beviset på att man har den kompetens och kunskap som krävs för att utföra det viktiga arbete som bedrivs inom hälso- och sjukvård. Legitimationen ska vara en garanti för att man verkligen har den kunskapen. Därför är det viktigt med de register som vi har för att du när du anställer en läkare, en sjuksköterska eller annan person med ett legitimationsyrke ska kunna veta att personen i fråga verkligen har denna kunskap och kompetens.

År 2010 beslutade de nordiska regeringarna att man skulle ta fram ett register gemensamt för Norden, eftersom det är många inom hälso- och sjukvården som jobbar något eller några år i ett annat nordiskt land innan de kommer tillbaka till Sverige eller vice versa. Det hade då uppdagats ett otroligt flagrant och helt ovärdigt fall, där man hade begått väldigt stora fel och helt enkelt inte bevisat att man skulle ha den legitimation som man hade fått och ändå fått anställning i Sverige. Därför beslutades det att man skulle ta fram ett nordiskt register.

Nu är det 2025, och här står vi. Även om det jobbas med detta har det under dessa år ändå förekommit missbruk. Det fungerar fortfarande inte riktigt, och även om det här förekommer med ojämn mellanrum och inte är så väldigt vanligt är det otroligt illa när det händer.

Jag ställde interpellationen för att jag vill veta om det finns ytterligare saker som vi tillsammans i de nordiska länderna kan göra för att se till att det här aldrig mer händer. Statsrådet har gett ett bra och tydligt svar på vad som har gjorts och vad som händer nu. Men är det tillräckligt, eller behöver vi göra mer? Kan statsrådet utveckla sitt svar: Är det stopp för detta nu eller inte?

Anf. 10 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för kompletterande medskick!

I nuläget är det inte tillräckligt, och det är ju för att bli bättre rustade i lagstiftningen som vi har tillsatt alla utredningar.

Låt mig backa något till ministerrådsmötet för ett par veckor sedan. Där diskuterade vi att vi vill underlätta för medarbetare att kunna jobba i de olika länderna. Vi har olika syn på vad en sjuksköterska ska få göra. Man gör inte samma saker i varje land, utan legitimationen innebär olika saker. För att vara väldigt tydlig vill ju inget land försämrade sin situation. Man vill behålla det man har, och för Sveriges del är det så att våra sjuksköterskor kan göra väldigt mycket mer än sjuksköterskor i andra länder. Det vill jag inte backa ifrån. Jag tycker att vi har en rimlig ordning. Våra sjuksköterskor är välutbildade, och vi har evidens för att det fungerar väl.

Det finns alltså problem, men det är också därför vi lyfter att den ämbetsmannagrupp, som det kallas, som jobbar med frågorna och som också har jobbat med den specifika del som ledamoten lyfter ska titta vidare på om man kan göra saker utan att tvinga oss att ändra i våra utbildningssystem, till exempel hitta bättre validering av personers kompetenser.

Jag hade också ett inlägg där jag lyfte fram två saker. Det ena är att jag utgår från att varje land tar ansvar för att man har den personal man behöver, det vill säga vi ska inte konkurrera om personal. De nordiska länderna ska inte börja konkurrera med varandra med löner eller annat, utan det här måste bygga på en respekt för att varje land tar sitt ansvar för att man har tillräckligt med personal. Sedan ska personers egna val kunna bestämma var inom de nordiska länderna de vill jobba.

Vi ska alltså inte konkurrera ut varandra. Vi har haft sådana situationer, och det gäller att vi är uppmärksamma så att det inte händer igen.

Det andra jag lyfte var att det här kommer att gå i en tuffare riktning där vi faktiskt inte underlättar för att kunna arbeta i Sverige om du har exempelvis en europeisk läkarlegitimation, precis som utredningen refererar till. I dag ser vi nämligen stora risker med det när det gäller arbetsplatskod och förskrivning av läkemedel.

Jag gick igenom för kollegorna hur vi arbetar med välfärdsbrottslighet i Sverige, vilket vi gör genom att faktiskt tajta till regelverket genom fler kontroller och mer tillsyn. Det är det enda sättet att möta de kriminella som kliver in, men det innebär också att det finns en risk för att nordiskt samarbete på arbetsfronten försvåras.

Övriga länder sa sig inte ha samma problem med välfärds kriminalitet. Jag hoppas verkligen att det stannar där, men det kan man aldrig vara säker på. Det brukar förflytta sig mellan våra länder: Om ett land lyckas täppa till går man vidare till nästa land. Så fungerar det också i den positiva delen av nordisk integration – det är lätt att gå vidare.

Vi lyfte alltså både lätta och svårare frågor med varandra, och grundtonen är att vi vill underlätta för personal att kunna arbeta i hela Norden. Det finns många saker som kan underlättas och som inte är knepiga, men en del är riktigt knepiga, till exempel när det handlar om att validera legitimation. Där vill vi gärna se om vi kan göra någonting utan att något land ska känna att det vi gör blir patientosäkert, det vill säga förändra den ordning vi har. Men man måste komma ihåg att vi just nu vidtar åtgärder som försvårar för andra att komma till Sverige och arbeta. Vi vill vara säkra på att de har den kompetens som krävs, och vi har ganska öppna dörrar i dag, vilket är ett av skälen till den välfärds kriminalitet vi ser.

Med en legitimation från något annat land inom EU-systemet kan du komma in i Sverige och omedelbart få en arbetsplatskod och börja förskriva läkemedel, som skattebetalarna betalar. Många av dem som gjort det har visat sig inte alls jobba i sjukvården utan uppenbarligen vara här enbart av kriminella skäl. Vi kommer att behöva skruva på åtgärder som försvårar för en del. Jag har berättat för kollegorna att allt vi gör inte kommer att underlätta. Men jag finner det nödvändigt att vi i Sverige vidtar de åtgärder vi vidtar just nu.

Anf. 11 EVA LINDH (S):

Herr talman! Låt mig börja med den del som statsrådet berörde. Vi tycker att det är viktigt och bra med utbyte mellan den personal som jobbar inom hälso- och sjukvården. Man kan ofta få ett annat perspektiv, erfarenheter som är viktiga för en i yrket, inspiration, ökat engagemang – allt sådant som är viktigt och underlättar det vi tidigare har pratat om, nämligen att man ska kunna leva och verka i hela Norden. Men patientsäkerheten måste förstås alltid stå över det.

Det är viktigt med tydliga begränsningar, riktlinjer och kontroller för att det ska vara möjligt i fortsättningen att ha ett utbyte och att man kan jobba i de andra länderna. På ett sätt är det alltså ingen motsättning – men det kan bli det, precis som statsrådet är inne på. Jag vill bara ha det sagt. Vi är helt överens om att det är bra att det finns en möjlighet för personal att jobba i andra länder. Det gäller framför allt de nordiska länderna eftersom det är mycket lättare både språkligt och på andra sätt.

Det är väl där någonstans grunden ligger, eftersom patientsäkerheten ju är enormt viktig. Det är klart att det skär i hjärtat när någonting händer som redan har upptäckts någon annanstans och man skulle ha kunnat stoppa det. Därför är de här registren och alla de kontroller vi gör verkligen avgörande. Har man blivit av med sin legitimation i ett nordiskt land ska man självklart inte kunna jobba vidare i ett annat nordiskt land, till exempel Sverige.

Låt mig kroka i det här med välfärdsbrottsligheten, för den är ju helt ovärdig Sverige i dag. Det handlar om ett missbruk av våra system som vi måste sätta stopp för. Det är vi helt eniga om, men vår syn på vägen dit skiljer sig ibland åt. Min syn är att vi måste stoppa en del system som möjliggör välfärdsbrottslighet.

Vi är eniga om att kontrollerna måste öka och att vi ska göra allt för att stoppa välfärdsbrottsligheten. Det handlar naturligtvis inte bara om att resurser försvinner ut ur systemet. Det gör de. Det handlar också om att resurserna används till annan kriminell verksamhet, vilket gör det ännu värre, och om att den som inte har den kompetens som behövs för att jobba inom hälso- och sjukvården inte heller ska jobba där.

Jag förstår inriktningen att det här skulle kunna vara ett större hinder. Men jag tror tyvärr också att det inte är någonting som kommer att stanna i Sverige. Det är som med annan kriminell verksamhet och gängbrottslighet. När våra grannländer larmar om att svenska gängkriminella begår brott där finns det naturligtvis risk att det sprider sig även inom det här området. Jag är glad för de svar statsrådet ger, men finns det någonting konkret som statsrådet anser behöver göras när det gäller just detta register?

Anf. 12 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Arbete pågår, som sagt. Den nordiska arbetsgruppen för hälsopersonal jobbar vidare med frågan i respektive myndighet. Det var viktigt att vi hade ett öppet samtal mellan ministrar om utvecklingen och hur den ser ut, inte minst vad gäller frågan om konkurrens.

Vi har haft en situation där vi upplevt att det inte blir riktigt bra balans mellan våra länder – Sverige kontra Danmark, Sverige kontra Norge och till en del norra Sverige kontra Finland. Vi måste känna att var och en tar

ansvar för att ha tillräcklig kompetensförsörjning samtidigt som enskilda ska ha möjlighet att bo och arbeta där de själva vill.

Vi ska inte räkna med att kunna ”ta” sjuksköterskor från ett annat land, utan vi ska själva ta ansvar för att vi har dem vi behöver. Det är viktigt för mig. Det gäller inte bara våra nordiska länder; det gäller totalt sett. Där har vi olika uppfattningar. Danmark arbetar åt ett lite annat håll och öppnar för att ta emot arbetskraftsinvandrare från långt bort som vårdpersonal. Det är nationella beslut som man förstås tar själv. Men min uppfattning är att vi ska ta ansvar för att ha tillräckligt med personal.

I vårt samtal bedömde vi att det förmodligen går att inom ramen för respektive lands regler för legitimationer och vad som ingår i yrken göra valideringar som underlättar för någon att komma in och arbeta. Den ska till exempel få veta vilka begränsningar i delegation som gäller men få möjlighet att arbeta. Det är på den linjen man jobbar vidare, för att se den praktiska genomförbarheten i delegering och validering av den kompetens människor har.

Det går att göra mycket mer. Ingen av oss är beredd att tumma på patientsäkerheten. Att vi och våra grannländer har lite olika syn är inte så krångligt. Det handlar mer om att hitta ett system för att hantera det. Det uppfattar jag att det finns en samstämmighet om från alla länder. Vi arbetar med det. Men det var som sagt nödvändigt för mig att ta upp frågan om välfärds kriminalitet, därför att vi inom något år eller två kommer att ha regler som faktiskt gör det svårare att arbeta i Sverige som sjukvårdspersonal. Det är för att vi ska försäkra oss om att kriminella inte kommer in. Det kan drabba personer i Norden som inte alls har den bakgrunden utan bara vill komma hit och arbeta. Det vill jag att de ska veta.

Parallellt med detta måste vi hela tiden tänka på balansen. Jag brukar nämna att vi alla vill ha kontroll men att vi inte får tappa det som är skälet till att vi möjliggör arbete i olika länder. Det är ett ganska knivigt arbete, men det är helt nödvändigt att vi gör det. Många utredningar pågår. Vi får se var vi landar. Men det pågår ett gott samtal, och jag vill säga att vi har väldigt god samsyn i Nordiska ministerrådet. På det sättet liknar vi Nordiska rådet, uppfattar jag det som.

Anf. 13 EVA LINDH (S):

Herr talman! Ja, patientsäkerheten ska ju alltid stå överst. Då handlar det om att ha förutsättningar för att stoppa dem som inte ska ha legitimation och inte ska verka inom hälso- och sjukvården. Vi måste stoppa välfärdsbrottsligheten men också stärka kompetensen. Det är klart att det handlar om avvägningar, precis som statsrådet var inne på.

En del av de saker som vi inte diskuterar i dag men som har med till exempel ambulans- och sjuktransporter och annat att göra hindras av att vi har olika krav på kompetens. Det kan ibland vara väldigt olyckligt, för det innebär svårigheter för en patient att få den vård som den behöver och som är närmast tillgänglig. Patientsäkerheten måste alltid gå först.

Jag tackar för debatten, diskussionen eller vad man ska kalla detta. Jag uppskattar också att statsrådet har tagit upp frågan med de andra ministrarna. Det har ju som sagt gått några år. Vi vill förhindra att den som på grund av oaktsamhet eller begångna fel i sin yrkesutövning blivit stoppad sedan kan fortsätta jobba i ett annat land. Det måste vi få stopp på.

Prot. 2024/25:106
28 april

Svar på
interpellationer

Därför uppskattar jag svaret. Jag ser fram emot att det här inte längre ska vara möjligt.

(TALMANNEN: Statsrådet Acko Ankarberg Johansson meddelar att hon inte har något ytterligare att tillföra.)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2024/25:592 om sär läkemedel

Anf. 14 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Anders W Jonsson har frågat mig, nu när TLV:s rapport har kommit och flera bedömare är överens om att skillnaden kommer att bli liten, vilka åtgärder jag kommer att vidta för att människor i behov av sär läkemedel även i Sverige ska få tillgång till behandling.

Jag vill inleda med att tillgången till ändamålsenlig behandling för personer med sällsynta hälsotillstånd är en fråga som regeringen prioriterar högt. En rättvis och jämlik tillgång till effektiva läkemedel är avgörande för alla patienter.

Jag har tidigare framfört till Anders W Jonsson som svar på interpellation 2024/25:159 att TLV inte ensamt kan åstadkomma alla förändringar som krävs för att stärka tillgängligheten till angelägna läkemedel. Företagen har ett stort ansvar genom sin prissättning och den dokumentation som enligt dagens system ligger till grund för TLV:s bedömningar. Regionernas samverkan är också av avgörande betydelse för jämlik tillgång till läkemedel, dels genom hanteringen av klinisk läkemedel, som många läkemedel för sällsynta hälsotillstånd faller under, via rådet för nya terapier, NT-rådet, dels genom att genomföra förhandlingar om avtal med företagen då det behövs.

Det är dock för tidigt att dra slutsatser om vilka konkreta effekter förändringarna kommer att ge, då flera delar av det föreslagna arbetssättet ännu inte är implementerade eller hunnit utvärderas. TLV gör i sin rapport bedömningen att de utvecklade metoderna och kriterierna kommer att leda till att fler läkemedel för sällsynta och svåra tillstånd kan omfattas av läkemedelsförmånerna.

Bland annat framhåller TLV att de numera accepterar en väsentligt högre kostnad i relation till nyttan för läkemedel vid de mest sällsynta och allvarliga tillstånden. Myndigheten har även sett över sina arbetssätt för att möjliggöra och underlätta prisförhandlingar och rabattavtal mellan regioner och läkemedelsföretag, något som kan vara en tröskel för tillgång.

Samtidigt vill jag betona vikten av att läkemedel som omfattas av förmånerna har ett väl dokumenterat värde för patienterna, där nyttan står i rimlig proportion till kostnaden. Det är en grundläggande princip för att säkerställa en långsiktigt hållbar och jämlik läkemedelsfinansiering. Detta innebär att inte alla nya läkemedel per automatik kan beviljas subvention – särskilt inte om den kliniska effekten är osäker eller om prissättningen inte står i rimlig relation till det värde läkemedlet förväntas tillföra. Samtidigt är det viktigt att systemet förblir öppet för innovation och att nya behandlingar med potential att göra verklig skillnad för patienter också kan få stöd.

Regeringen följer noggrant hur TLV:s nya modell utvecklas och vilka resultat den ger i praktiken. I budgetpropositionen för 2025 aviserade regeringen också sin avsikt att tillsätta en ny läkemedelsutredning. Syftet är bland annat att se över hur Sverige kan förbättra sin modell för finansiering, subvention och tillgång till läkemedel.

Prot. 2024/25:106
28 april

Svar på
interpellationer

Anf. 15 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! För en månad sedan publicerades en debattartikel undertecknad av företrädare för Riksförbundet Sällsynta diagnoser, Föreningen för Kortväxta och Neuroförbundet. De hade en fråga till statsrådet: Hur många ytterligare utredningar krävs innan det blir en skillnad i Sverige? Vidare skrev de att det är väldigt svårt för patienter, medlemmar och familjer att begripa varför man inte får tillgång till dessa läkemedel i Sverige när man får det i andra länder.

Det här handlar om sjuka människor. För några veckor sedan fick jag ett mejl från en mormor som skrev att hon har det mest fantastiska barnbarn – en liten flicka – som lider av akondroplasi. Akondroplasi innebär kortvuxenhet; man blir 110–120 centimeter lång. För den här lilla tjejen är varenda centimeter viktig, skrev mormodern.

Det finns ett läkemedel mot det här, men det får man inte tillgång till i Sverige. Orsaken är att vi har en modell som innebär att om man lider av en svår sjukdom som tusentals patienter drabbas av får man en annan behandling än om man har en svår sjukdom som bara drabbar 50. Men priset på läkemedel blir ju inte lägre bara för att det är en liten patientgrupp, och inte en stor grupp, som ska ha läkemedlet.

Att det förhållit sig så här ledde till att riksdagen under förra mandatperioden enigt – bara Socialdemokraterna var emot det – ställde krav på regeringen att komma med ett förslag som vänder på utvecklingen. Dåvarande regering bad TLV att titta på ett system som skulle kunna möjliggöra det här.

TLV hade dock redan innan sagt så här: ”Men vår tidigare rapport visar att dagens strukturer för prissättning och förhandling av läkemedel begränsar möjligheterna till god tillgång till läkemedel till långsiktigt hållbara kostnader.” Man hade redan uppmanat regeringen att ge dem ett uppdrag som innebar att de kunde se utanför ramarna.

Nu har TLV kommit med sitt förslag, och statsrådet lutar sig tillbaka och säger att vi i lugn och ro nu får se vad som händer. Men förslaget går att utvärdera redan nu! Av de 20 icke-onkologiska läkemedel som är mest aktuella i Sverige skulle med dessa regler 2 stycken, 10 procent, bli tillgängliga, enligt Kommissionen för Innovativa Särskilda läkemedel. Om man till det lägger dem som administreras av NT-rådet, det vill säga regionerna, kan det möjligtvis vara fråga om ytterligare 3. Positivt tolkat skulle 5 av 20 bli tillgängliga. Det är vad resultatet blir av TLV:s metod.

Statsrådet säger nu att vi i lugn och ro ska vänta och se och att det får gå ytterligare några år innan vi ser vad TLV har beslutat. Men vi har ju facit redan i dag! Vi vet, och därav uppstår oron hos organisationerna, föräldrarna, syskonen och patienterna. Dagarna bara går utan att de får tillgång till läkemedel.

Det som oroar mig allra mest är att det enda som statsrådet pekar på i sitt svar är en ny läkemedelsutredning. Vi vet alla att om man tillsätter en utredning i år tar det ytterligare några år innan förslagen läggs fram. De

ska sedan remitteras. Många tidigare läkemedelsutredningar, om än inte alla, har för övrigt hamnat i papperskorgen.

Svaret från statsrådet till de här organisationerna och till alla drabbade patienter är: Vi får vänta och se. Åren får gå. Vi ska tillsätta en ny läkemedelsutredning.

Herr talman! Det här är inte tillräckligt för att jag ska vara nöjd. Framför allt är det inte tillräckligt för att de drabbade patienterna ska vara nöjda.

Anf. 16 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Vi delar besvikelsen över att människor inte får de läkemedel de behöver. Det gäller alltid. När man blir sjuk eller mår dåligt ska man få tillgång till både läkemedel och behandling – det man behöver för att må bättre.

Tillhör man en grupp som är väldigt liten möts man i dag av många svårigheter. När man söker vård kan man ibland få svaret att sjukvårdspersonalen inte känner till sjukdomen, och man får kanske inte ens hjälp. Det är ett av skälen till att vi arbetar med en nationell strategi för sällsynta sjukdomar och hälsotillstånd.

Vi behöver på bredden förändra synen på sällsynta sjukdomar. De är väldigt många och berör väldigt många människor. I Sverige berörs 500 000 eller fler av en sällsynt sjukdom. Det här är alltså ingen liten grupp, även om den består av många olika smågrupper.

Vi har också frågan om läkemedel. Tar man del av vad som står i WAIT-rapporten inser man att det ser illa ut för Sverige. Men vi har också olika system. Andra länder säger att läkemedlen är tillgängliga för patienter när de blivit godkända, men de ingår inte i någon subvention. I Sverige säger vi att det inte räcker med att de blir godkända, utan det måste också finnas en subvention för att de ska räknas som tillgängliga för patienter.

Denna hållning kommer jag att fortsätta stå för. En privat finansiering är ingen lösning för regeringen, utan läkemedlet måste först komma in i subventionssystemet innan man får tillgång till det.

Det skiljer sig alltså åt mellan olika länder, vilket gör att det till del blir svårt att jämföra oss i ett europeiskt perspektiv. Vi redovisar det hela på lite olika sätt.

Det finns dock problem med att föra ut nya innovativa terapier i sjukvården. Ofta är det den enskilda kliniken som har budgetansvar, vilket gör att man på grund av budgetrestriktioner inte tillämpar det som exempelvis en läkare bedömer vara allra bäst för patienten.

Vad kan regeringen göra? Jag är väldigt glad över att den förra regeringen gav detta uppdrag till TLV. Vi valde att förändra det i en sista omgång genom att låta TLV tänka utanför alla ramar. De var inte tvungna att följa de regler som de brukar följa, utan vi sa: Hur skulle ni göra? I början av året kom de fram till att Sverige kan acceptera ett högre pris, även när vi inte kan räkna hem det, just för att det finns skäl att göra det. Nu har TLV satt igång ett arbete som innebär att man kan acceptera ett högre pris vid mindre patientgrupper.

Jag noterar att ledamoten redan i början av året var helt säker på att det här inte kommer att fungera. Så tvärsäker kan inte jag vara när det här knappt har hunnit börja. Men hur lång tid som ska gå innan jag kan säga att det inte fungerar vet jag inte. Först måste det komma in läkemedel som

prövas enligt den nya metoden. Sedan får vi följa upp om det blir bättre eller sämre.

Precis som jag tog upp i mitt inledande svar handlar det inte bara om TLV:s bedömning av läkemedlen utan också om möjligheten till trepartsöverläggningar, det vill säga förhandlingar. I Sverige förhandlar vi för lite om läkemedel. Det finns för många läkemedel där man går efter listpriser. I stället skulle alla parter kunna förhandla så att vi kommer ned till en annan nivå.

Det här är också ett argument som den forskande läkemedelsindustrin lyfter upp i mötet med regeringen. Vi behöver fler förhandlingar så att vi inte bara går efter listpriser.

Det kan låta som om de talar emot egen sak, eftersom det ju blir lägre priser efter en förhandling. Men också de ser värdet i att de produkter som de har forskat fram kan komma ut i klinisk användning så att de sedan kan dra vidare slutsatser av hur det fungerar.

Det finns alltså ett skäl till att vi behöver öka tillgången till förhandlingar men också andra metoder för att komma fram. Även i den delen kommer vi att återkomma, hyfsat i närtid, med en utredning för att kunna gå på djupet med metoder och vad vi behöver göra för att underlätta detta med regionerna och de regulatoriska myndigheter vi har. Det är nämligen en väg att tillhandahålla fler läkemedel i klinisk vardag.

Sedan vill jag ändå skicka tillbaka frågan till ledamoten. Vilken modell skulle ledamoten använda om ledamoten själv satt i regeringen och kunde bestämma allt? Jag lyssnar gärna.

Anf. 17 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Statsrådet säger att hon delar besvikelsen. Ja, men skillnaden är ju att statsrådet har ansvar. Statsrådet har ansvar för den här utvecklingen och att svenska patienter inte får tillgång till de här viktiga läkemedlen.

Det stämmer inte som statsrådet säger, det vill säga att alla länder har ett system att ett läkemedel räknas som tillgängligt när det är godkänt. De flesta länder definierar tillgång som när det faktiskt är tillåtet och rabatterat, och där hamnar Sverige på en riktig bottenplats. Tyskland, som ju är ett bra land att jämföra med, har ungefär samma regler som Sverige. Där får 85 procent av patienterna tillgång till särsläkemedel. Motsvarande siffra för Sverige är 24 procent. Vi hamnar på rankningsplats 21 av 36 jämförbara länder.

När vi nu har TLV-rapporten framför oss kan man faktiskt göra en analys av den. Det är bara att ta läkemedel efter läkemedel och titta på de punkter som bedöms. Det är så Kommissionen för Innovativa Särsläkemedel har kommit fram till de här siffrorna. Sannolikt kommer 2 av 20 läkemedel som TLV hanterar att godkännas, och det är inte tillräckligt bra.

Här handlar det inte heller om att vänta. Jag träffade patienter som har sjukdomen alfa-1-antitrypsinbrist. Det är en ärftlig sjukdom som i värsta fall leder till en ganska ordentligt för tidig död i lungsjukdom. De drabbade saknar ett enzym, vilket gör att de inte kan hantera lungproblem. Det leder till tidig död.

De patienterna sa: "Vi sitter och funderar: I andra länder har man tillgång till det här, men i Sverige finns det inte en enda patient som får tillgång till den verksamma behandlingen." Här är det inte högteknologi det

handlar om, utan det handlar om att tillföra enzymet, i först hand via läkemedel som Prolastina och Respreeza. I Sverige får man dock inte tillgång till det. ”Ska vi flytta till Spanien eller Tyskland?”, var den fråga jag fick.

Det här är ju statsrådets ansvar. Jag hör att statsrådet säger att man måste vänta tills TLV har fattat ett stort antal beslut så att man kan se om siffran 2 av 20 stämmer eller om det kanske är 4 läkemedel av 20. Det svaret tillfredsställer varken mig eller de drabbade patienterna, för det handlar om dagar, veckor och månader av sjukdom när människor inte får tillgång till läkemedel.

Jag tycker att det finns många olika saker man skulle kunna göra. En viktig sak är förstås att tillsätta en stor läkemedelsutredning, för det finns ju ett antal problem inom den svenska hanteringen, finansieringen och godkännandet av läkemedel. Det är alltså viktigt, och det ska göras. Men då ska man ju veta att det tidsperspektivet är på tre, fyra eller fem år – med risk att hela utredningen, som det var sist, hamnar i pappersskorgen.

Det man kan göra tidigare är att ge TLV ett nytt uppdrag, vilket de faktiskt har efterfrågat, att hitta ett system som gör att vi snabbare får tillgång till de här läkemedlen. I Tyskland tar det 45 dagar innan man får tillgång till ett nytt särlekemedel – det gäller dem som faktiskt blir godkända – medan det i Sverige tar 312 dagar. Varje dag räknas.

Det man skulle ha kunnat göra ytterligare är att säga: Vi har pengar till ett särskilt statsbidrag till SKR. När det gäller det som NT-rådet förfogar över är nämligen problemet att det, precis som statsrådet sa, sedan är ont om pengar i kliniken och ont om pengar i regionen. Man skulle kunna göra en överenskommelse med SKR och säga: Under en begränsad tid kan det som är godkänt av TLV också användas i regionerna, och det finansieras av staten via ett särskilt statsbidrag till SKR.

Här finns alltså möjligheter. Man sitter ju i regering för att förändra när man ser ett problem, inte bara för att dela besvikelsen.

Anf. 18 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Man kan alltid spekulera i hur det är att sitta i regering och ha all makt, och det är intressant att ledamoten då föreslår exakt samma sak som regeringen gör – exakt samma sak.

Så här: Det är inte politiska beslut som ska avgöra vilket läkemedel som ska godkännas, utan vi behöver principer som hålls oavsett vem som ansöker.

Nu har TLV sagt att man när det gäller sällsynta tillstånd tänker använda en annan modell, som skiljer sig från den som vi tidigare har lagfäst. Vi har godkänt detta från regeringens sida. Nu ska man alltså jobba på ett annat sätt, vilket möjliggör för fler att bli godkända för subvention. Om jag redan efter ett par månader skulle säga att det här inte fungerar tycker jag att ledamoten borde ställa en fråga om det, det vill säga hur man kan dra en sådan slutsats efter väldigt få månader. Lite tid behöver gå.

Jag noterar att ledamoten återkommande påstår att jag säger saker som jag inte gör. Det är en dålig debattstil. Jag påstår inte att alla länder har en annan metod. Jag har inte heller sagt att det ska gälla många läkemedel.

Vi behöver låta det gå viss tid för att kunna se inte minst TLV:s bedömning. Hur många läkemedel har man fått in för bedömning, och vad har hänt med dem? Kortar man tiderna? Kan man göra de bedömningar man själv tror är lämpliga? Vi behöver alltså något mer tid innan vi drar

slutsatsen att det här systemet inte funkar. Men det är inte tillräckligt, och det är därför vi gör de andra sakerna.

Vi behöver fler förhandlingar mellan parterna för att snabbare komma fram till en rimlig prissättning, för i grunden är det ändå prissättningen som avgör hur man ser på värdet. Det kommer inte att vara så att vi godkänner alla på det där första priset som lämnas; det kommer ingen myndighet att tycka är rimligt. Man måste alltid diskutera vilket pris det ska vara i förhållande till det värde som man får ut av läkemedlet.

Vi har ju inte upphandling som metod i Sverige, även om vi i regeringen tänker återkomma till det och titta på frågan. Jag tror nämligen att det är intressant. Men det handlar om att få till förhandling, inte minst om sällsynta läkemedel som är ganska få och där man vill hitta en annan ordning.

Ledamoten lyfter däremot en fråga som kan återkomma – vi får se vad utredningen kommer fram till – nämligen att man börjar bestämma att man avsätter en del av läkemedelsbudgeten för olika områden. Vi har aldrig haft det så i Sverige, förutom när det gäller hepatit C och när vi köpte vaccin, utan vi har en läkemedelsbudget där vi betalar vad läkare förskriver. Vi bestämmer alltså inte hur mycket pengar som ska gå till diabetesläkemedel och så vidare, utan läkares, och ibland andras, förskrivning är det som avgör vilken kostnad vi får.

Sedan har vi TLV, som bedömer vad som är subventionerat. I vissa fall kan man till och med få utskrivet annat, som inte är subventionerat, men det är viktigt att det kommer in i förmånssystemet och subventionssystemet så att det inte bara är de som har egna pengar som kan få de läkemedel de behöver. Där har vi en god ordning, tycker jag, i att TLV fortsatt gör de bedömningarna. Jag har också noterat att ledamoten vill ha det så.

Jag återkommer gärna framöver, när vi har sett några bedömningar till efter att läkemedelsföretag har kommit in med sina ansökningar. Vi vill se vad det här ger: Blir det någon förändring? Blir det bättre? Att redan nu säga att man ska avsätta en viss summa pengar för sällsynta läkemedel skulle inte vara särskilt svårt att göra rent tekniskt; det finns möjlighet att göra det i budget. Men på vilka grunder skulle pengarna delas ut, och vilka skulle räknas in? Då blir det samma diskussion som den TLV har i dag.

Därför är TLV:s uppdrag, det vill säga att titta på vilka principer och vilken ordning vi ska ha för detta, helt centralt. Även om ledamotens förslag att börja dela upp läkemedelsbudgeten i olika diagnoser eller sjukdomsgrupper är intressant och jag inte på något vis vill utesluta det skulle det innebära ganska mycket mer jobb.

Varken ledamotens eller mina förslag kommer att ge människor tillgång till nya läkemedel omedelbart. Det tar tid. Det viktiga är att vi gör precis det som ledamoten säger och som regeringen gör – både större utredningar och uppdrag till myndigheter. Vi justerar uppdragen när vi ser att de inte räcker till. Vi kommer att fortsätta göra det för att säkerställa de läkemedel som behövs, också vid sällsynta tillstånd.

Anf. 19 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Nej, jag har aldrig trott att det är politiker som bestämmer vilka läkemedel som ska subventioneras och inte. Däremot är det politiker, framför allt regeringen men även riksdagen, som anvisar budgetutrymme

Prot. 2024/25:106
28 april

Svar på
interpellationer

och dessutom sätter upp det regelverk som myndigheterna ska använda när de prövar.

Vi har i dag en situation i Sverige där vi har ganska god tillgång till övriga läkemedel. Vi är väl jämförbara med andra länder. Men när det gäller särskilda läkemedel hamnar vi alltså på plats 21 av 36 länder i en jämförelse. Det borde ju vara en larmklocka för statsrådet om att man måste vidta åtgärder här.

Statsrådet säger att den enda åtgärden man ska vidta vad gäller TLV-rapporten är att vänta på att TLV fattar ett antal beslut. Om det sedan visar sig att det kanske är bara 2 eller 3 av 20 är det först då, om något år, som statsrådet är beredd att vidta åtgärder.

Jag har pekat på olika möjligheter att gå snabbare fram. Ett problem är ju att TLV gör bra värderingar utifrån det regelverk man har men att det när NT-rådet ska tillämpa dem är ett antal regioner som har ont om pengar och inte har råd att använda läkemedlen. Det är ett konkret svenskt problem, och det skulle man kunna lösa exempelvis genom att ha ett specialdestinerat statsbidrag. Jag är ingen vän av dem, men det skulle lösa just det här konkreta problemet i väntan på bättre system.

Vissa frågor, herr talman, kan man dra i långbänk under många år. Men här handlar det faktiskt om patienter. Det handlar om liv. Det handlar om överlevnad. Då kan man inte bara luta sig tillbaka och hänvisa till en större läkemedelsutredning som kommer att tillsättas och till att TLV förhoppningsvis fattar kloka beslut.

Anf. 20 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Att luta sig tillbaka är det sista regeringen gör i både denna och övriga sjukvårdsfrågor.

I morse var jag med på invigningen av den nordiska konferensen om precisionsmedicin. Vi är ju ledande där, och regeringen har deklarerat att också sällsynta tillstånd ska ingå i arbetet med precisionsmedicin. Traditionellt när vi började var det mycket cancerrelaterat, och vi har genom de beslut vi fattat och de pengar vi lagt i budget sett till att också sällsynta tillstånd finns med i arbetet. Det är oerhört väsentligt.

Men det räcker ju inte att få rätt diagnos om man inte får tillgång till rätt behandling. Det vi diskuterar i dag är att man ska få tillgång till den och att den ska finnas tillgänglig.

Jag kan inte utesluta särskilda specialdestinerade statsbidrag, även om de flesta sådana tillkommit med precis den argumentation som ledamoten har: Just det här behövs. Sedan råkar de bli hundratals, och helt plötsligt är alla jättearga på dem.

När det gäller läkemedelsbudgeten tror jag att vi snarare behöver titta på andra delar. Att börja splittra det och dela upp det på olika diagnoser kan vara vanskligt, men jag vill inte utesluta det. Om ett läkemedel blir godkänt för subvention är det dock viktigare att man som region inte kan låta bli, alltså säga nej till, att använda det. Vi kan inte ha dubbla bedömningar så att TLV gör en bedömning av subvention och NT-rådet sedan gör en annan bedömning. Jag tycker att det ska vara på ett sätt och på en nivå man gör bedömning, och sedan måste det vara användbart i hela landet.

Den kommande utredningen kommer att titta på hur vi ska förtydliga och förenkla så att det faktiskt blir tillgängligt i hela landet. Att ge pengar till den som prioriterar annat tror jag inte är bra. Vi måste se till att alla prioriterar sällsynta sjukdomar och hälsotillstånd, och det gör vi inte minst genom den strategi vi tar fram från regeringens sida. Den kommer att slutredovisas av Socialstyrelsen inom en månad eller så. Parallellt jobbar vi med frågan om läkemedel och tillgång till läkemedel, för den är lika väsentlig som strategin i övrigt och en prioriterad fråga för den här regeringen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:572 om möjlighet för elever i anpassad grundskola att läsa enligt grundskolans kursplaner

Anf. 21 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Mats Wiking har frågat mig om jag och regeringen har någon bild av hur många elever som är inskrivna i anpassad grundskola som faktiskt läser enligt grundskolans kursplan i ett eller flera ämnen. Mats Wiking har också frågat mig vilka initiativ jag och regeringen avser att ta för att säkerställa att elever i anpassad grundskola som har möjlighet också får tillgång till undervisning enligt grundskolans läroplan.

Inledningsvis vill jag understryka att utbildningen i det svenska skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet. Det innebär att alla barn och elever ska ha tillgång till en verksamhet med hög kvalitet så att de fastställda målen för utbildningen nås, oavsett var i landet de bor och vilken förskola eller skola de går i.

Barn som har en intellektuell funktionsnedsättning och därför inte bedöms ha förutsättningar att uppfylla sådana betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas i grundskolan ska tas emot i anpassad grundskola. En elev i anpassad grundskola kan få sin utbildning inom grundskolan som så kallad integrerad elev. För att en elev ska få läsa integrerat måste de huvudmän som berörs vara överens om det, och elevens vårdnadshavare måste medge det. För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen. Utbildningen i anpassade grundskolan kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplaner. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får vidare besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningen (7 kap. 5 och 9 §§ och 11 kap. 5 § skollagen (2010:800)). Elever kan alltså läsa ett eller flera ämnen efter grundskolans kursplaner om skolans rektor bedömer att eleven skulle klara det.

Läsåret 2023/24 var det första då Skolverket samlade in information om undervisningsformer i den anpassade grundskolan. Av Skolverkets rapport *Elever i anpassade grundskolan – läsåret 2023/24* framgår, precis som interpellanten skrivit, att drygt 16 000 elever var mottagna i anpassade grundskolan under detta läsår. Av de drygt 14 500 elever som är mottagna i anpassade grundskolan och som inte är integrerade i grundskolan läser 4,1 procent också ämnen enligt grundskolans kursplan. Av Skolverkets statistik för anpassade grundskolan för läsåret 2024/25 framgår att 17 216

elever är mottagna i anpassade grundskolan, varav 724 elever är integrerade i grundskolan och läser enligt grundskolans kursplan. Mer statistik finns att ta del av på Skolverkets webbplats, om Mats Wiking vill fördjupa sig ytterligare i dessa intressanta fakta.

Vad jag kan konstatera är att nuvarande regelverk ger eleverna i anpassade grundskolan möjligheter till integrering, inklusive tillgång till undervisning enligt grundskolans kursplan. Varje elev har rätt till utbildning av hög kvalitet som möter elevens behov så att han eller hon utvecklas så långt som möjligt.

Anf. 22 MATS WIKING (S):

Herr talman! Vi säger ofta att den svenska skolan ska präglas av likvärdighet och höga förväntningar på alla elever. Det är en fin formulering och en grundläggande princip i våra läroplaner. Men det räcker inte att det står där om det inte märks i verkligheten.

Herr talman! Jag vill i dag rikta ljuset mot en grupp barn som ofta osynliggörs, nämligen elever i anpassad grundskola. Det handlar om barn som har en intellektuell funktionsnedsättning eller en förvärvad hjärnskada. Men det handlar också om barn med kapacitet, motivation och framtidsdrömmar som tyvärr inte alltid får det stöd de behöver för att nå så långt de skulle kunna.

Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2024/25, som ministern tog upp, är drygt 17 200 elever inskrivna i anpassad grundskola. Av dem går cirka 9 procent integrerade i en grundskoleklass. Men tyvärr finns det många exempel på elever i anpassad skola som skulle ha kunnat läsa mer enligt grundskolans läroplan.

Herr talman! Jag vill ge ett exempel här. Jag vill berätta om Kalle, en kille som jag träffade helt nyligen när jag var ute på skolbesök.

Kalle gick i grundskolan fram till årskurs 3. Då blev han inskriven i anpassad grundskola. Han har en lättare intellektuell funktionsnedsättning – men han har också en vilja att lära, ett driv och ett mål. Han vill bli VVS-tekniker. Han vet vad han vill. Han är elva år och har redan en plan.

Men det är inte han som brister – det är skolan. Rektorn säger att man inte har möjlighet att låta honom läsa fler ämnen enligt grundskolans läroplan. Det saknas resurser, kompetens och tid. Kalle sitter där i en klass där han inte känner sig hemma, där han inte utmanas, och han börjar tappa modet. Hans dröm raderas, inte på grund av honom själv utan på grund av systemet.

Jag undrar, herr talman: Hur många barn har det som Kalle? Hur många är det som skulle kunna läsa men inte får?

Jag har själv pratat med både lärare, föräldrar och rektorer. En sak blir snabbt tydlig: Möjligheterna att vara inskriven i anpassad skola och få undervisning enligt grundskolans läroplan är ojämna, ojämlika och ibland obefintliga. I vissa skolor finns en samverkan mellan anpassad grundskola och vanlig grundskola, där man ser barnens styrkor när man utmanar eleverna på rätt nivå.

Herr talman! På andra håll säger rektorer öppet att man saknar personal, kompetens eller resurser för att ge den typen av undervisning, trots att viljan finns hos både elever och föräldrar.

Anf. 23 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Vi vet ju att likvärdigheten brister i svensk skola. Det gäller både elever som går i den vanliga grundskolan och elever som går i anpassad skola – det som tidigare hette särskola. Det är såklart otroligt viktigt att vi har en skola som möter eleverna där de är, oavsett vilken skolform de går i. Det är också ett problem att vi sannolikt har mängder av elever i den vanliga grundskolan som borde gå i anpassad grundskola; deras föräldrar har vägrat en utredning.

Det viktiga när man gör den här typen av bedömningar är ju att man ser detta ur den enskilda elevens perspektiv. Det vanliga är att elever går lågstadiet i den vanliga grundskolan och sedan går över till den anpassade grundskolan när kraven höjs i mellanstadiet och det inte längre fungerar.

Jag tycker att det är viktigt med en likvärdig skola och att bedömningarna görs professionellt och inte genom en bedömning av huruvida man har resurser eller inte. Det är också viktigt att komma ihåg att resurserna till elever som går i anpassad grundskola generellt sett är mycket högre än resurserna till den vanliga grundskolan.

Anf. 24 MATS WIKING (S):

Herr talman! Jag tackar skolministern för svaret. Likvärdigheten är givetvis oerhört viktig, och vi pratar om att det brister i alla skolformer. Då handlar det om vilket ansvar vi som sysslar med rikspolitiken kan ta – och särskilt regeringen.

Jag vill gå vidare med något som för mig är helt grundläggande. Ett jämlikt skolsystem kräver att vi faktiskt ser varje elev och tror på elevens förmåga. Som vi pratade om finns möjligheten på papperet. Elever i anpassad grundskola ska kunna läsa enligt grundskolans läroplan. Men detta är en möjlighet som ofta inte blir verklighet.

Varför är det så? Jo, för att det helt enkelt är för svårt att få till. Ute i verksamheterna säger man att det är för att stödet saknas, och föräldrar och elever säger att det är olika beroende på var du bor. Det finns i dag kommuner som inte har någon egen anpassad grundskola. I de fallen tvingas elever pendla långt eller flytta. Det är inte en trygg skolgång. Det är inte likvärdigt.

Samtidigt visar rapporter från kommuner som till exempel Uppsala, som ligger nära Stockholm, att det faktiskt går. Där har man sett en ökning av antalet elever i anpassad skola som läser hela ämnesområden inom grundskolans kursplaner – och det med goda resultat. Men detta kräver vilja, resurser och rätt kompetens ute i verksamheterna.

När jag pratar med rektorer på skolor där det fungerar säger de samma sak, nämligen att det handlar om skolans kultur och om samverkan. Skolor där anpassad och vanlig grundskola delar lokaler, personal och kompetens får ofta bättre resultat. Där ser man elevernas kapacitet – inte deras begränsningar. Tyvärr är det dock fortfarande så att många barns skolgång avgörs av vilken kommun de bor i, vilken rektor de har och hur mycket deras föräldrar orkar kämpa. Detta är ett system där lokala beslut är livsavgörande.

*Svar på
interpellationer*

Jag uppfattar inte riktigt att många elever som skulle gå i anpassad skola går i den vanliga grundskolan. Här är det i stället elever och föräldrar som slåss för att eleven ska få en fullgod utbildning för att kunna läsa vidare på gymnasiet. Så är det till exempel för Kalle, som jag pratade om. Det finns definitivt en grupp elever ute i våra anpassade skolor som skulle kunna läsa fler ämnen. Det uttrycker i alla fall de skolor jag har träffat. Skolministern kanske har en annan uppfattning.

Vad gör regeringen konkret för att de elever som går i anpassad skola och som skulle kunna läsa enligt grundskolans läroplan verkligen ges möjlighet till det? Vad tänker ministern göra åt detta?

Anf. 25 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för fortsatta frågeställningar kring detta!

Det viktiga är att det i dag finns ett bra regelverk kring detta. Det finns ingen rättighet att gå i grundskolan om man är mottagen i den anpassade grundskolan. Jag tycker att det är bra. Jag tror att det är otroligt bra att det här görs utifrån en professionell bedömning, men i det ligger naturligtvis resursfrågan. Det handlar inte bara om reda pengar utan också om huruvida man har kompetens och möjlighet att göra detta över huvud taget.

Jag tycker att Mats Wiking pekar på en viktig del i detta, nämligen att det är lättare att elever integreras i den vanliga grundskolan på skolor som har både anpassad grundskola och vanlig grundskola än om man har det separat. Det är klart att det också är lättare i större kommuner. Men det Mats Wiking pekar på är ju egentligen att det finns en bristande likvärdighet.

För ett antal år sedan såg vi rapporter där man kunde se att det var otroligt stora skillnader i hur kommunerna bedömde elevernas rätt att gå i det som då hette särskolan. När man jämförde kommunerna såg man att det var enorma skillnader i hur många elever – eller hur stor andel av eleverna – som gick i dåvarande särskolan.

Min bild är att det har skett en väldigt stor uppstramning i detta efter de larmrapporter som kom för ett tiotal år sedan. Nu vet man att de elever som går i anpassad grundskola i huvudsak också tillhör den delen av befolkningen.

Sedan ska man utifrån det göra en bedömning av om eleven ändå kan gå i grundskolan – om man till exempel kan gå enstaka ämnen. Det är viktigt att den bedömningen inte görs politiskt eller utifrån vilka resurser man har utan utifrån en professionell bedömning.

Anf. 26 MATS WIKING (S):

Herr talman! Jag måste säga att jag fortfarande är bekymrad över denna grupp, för det är elever som är ganska svaga när det gäller att kunna uttrycka sig själva. De elever jag träffat i olika kommuner går i högstadiet. De läser ett antal ämnen, men de skulle behöva läsa fler ämnen och kunna ha fler alternativ när de ska in på gymnasiet. De är nu väldigt begränsade.

Vi pratade om att alla behövs ute i arbetslivet och att man ska kunna ta del av ett vanligt Svenssonliv, så att säga. Eleverna och föräldrarna uttrycker att det finns en fara att eleverna ska hamna i kläm och inte komma ut i yrkeslivet. När det gäller hur man ska komma vidare till gymnasiet

tänker jag att regeringen har ett stort ansvar för att vi inte tappar bort de elever som skulle kunna ha förutsättningar att klara grundskolan.

Sedan är det säkert så, som skolministern sa, att kompetensen bland personal ute i skolor har blivit bättre när det gäller att avgöra vilka som ska gå i anpassad skola och inte. Men många lärare uttrycker ändå att man skulle kunna undervisa mer enligt grundskolans läroplan om man hade resurser. Det handlar inte bara om tekniska resurser som speciallärare utan framför allt om ekonomiska resurser. Vi ser också tydligt att det är goda resultat i de skolor där man har integrerade lokaler, som vi pratade om, och där kompetensen finns.

Jag tänker ändå att det är ett stort ansvar för regeringen att ta när det gäller hur utvecklingen ska ske inom anpassad skola den närmaste tiden.

Vad har skolministern för visioner för den anpassade skolan framöver?

Anf. 27 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tycker att de här frågorna är väldigt viktiga, och jag vill verkligen tacka Mats Wiking för att han väcker dem!

Jag tror att det är viktigt att se till varje individuell elev och den elevens förutsättningar. Det gäller både elever som är inskrivna i anpassad grundskola och elever som går i grundskolan – och som kanske borde gå i anpassad grundskola – men vars föräldrar vägrar en utredning. Båda delarna innebär stora problem.

Jag tycker att det är viktigt att det är professionen som avgör vad som är bäst utifrån elevens perspektiv, inte med hänsyn till om man har resurser eller inte. Jag kan bara konstatera att den anpassade grundskolan i de flesta kommuner är dyrare per elev än den vanliga grundskolan. Oftast är det nog alltså inte ekonomi som avgör detta utan till exempel om man har kapacitet i form av väl utbildade speciallärare, till exempel.

Jag tycker att den rapport som nu publicerats är ett viktigt steg i att få en ordentlig bild av hur det verkligen ser ut och se om man kan agera utifrån det. Min bild är ändå att det måste göras en professionell bedömning av detta.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:615 om jämställdhet i utrikespolitiken under 2025

Anf. 28 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Linnéa Wickman har frågat mig vilka konkreta utrikespolitiska initiativ, åtgärder eller prioriteringar som jag under 2025 avser att genomföra eller redan har genomfört kopplat till löftet om att jämställdhet särskilt ska märkas i utrikespolitiken under året. Linnéa Wickman har även frågat vilka resultat regeringens prioriteringar kopplat till jämställdhet inom utrikespolitiken hittills har givit under 2025, hur Sverige långsiktigt avser att bidra till UN Womens arbete samt vilka konsekvenser jag bedömer att ett minskat svenskt engagemang och ekonomiskt stöd efter 2025 skulle få för vår internationella trovärdighet på jämställdhetsområ-

det. Slutligen har Linnéa Wickman frågat om regeringen avser att omvärdera beslutet att avskaffa den feministiska utrikespolitiken.

Sedan regeringen tillträdde har vi varit glasklara med att jämställdhet är ett svenskt kärnvärde. I en alltmer turbulent omvärld fortsätter min regering att stå upp för den regelbaserade världsordningen och för alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Som utrikesminister är det en självklarhet för mig att inkludera jämställdhet i mina bilaterala och multilaterala samtal.

Vi är inne i årets fjärde månad, och det är lite för tidigt att summera resultatet av regeringens politik på jämställdhetsområdet. Självklart kommer resultaten att följas upp, som all annan politik på olika områden.

Vad jag kan säga är att Sverige deltog med en stor delegation vid FN:s kvinnokommission i New York i mars. Vi medverkade med en bred uppsättning svenska aktörer, även från civilsamhället, som alla på olika sätt bidrar till det värdefulla arbetet för jämställdhet. I år uppmärksammades 30-årsjubileet för Pekingdeklarationen.

Sverige har även varit en del av EU:s förhandlingsteam, och vi deltog aktivt i långa förhandlingar för att stå upp mot det ökade motståndet mot jämställdhetsfrågor. Trots detta motstånd lyckades kvinnokommissionen, tack vare det hårda arbetet av EU och likasinnade, anta en av de mest framåtlutade politiska deklarationerna någonsin. Detta är resultat, i mina ögon.

För första gången har Sverige tagit sig an ordförandeuppdraget i styrelsen för FN:s organisation för jämställdhet och kvinnor, UN Women. Rollen som ordförande ger en unik inblick, synlighet, kontaktytor och möjlighet till strategisk påverkan av UN Women under en kritisk period för jämställdhet i världen. Vårt engagemang nu kommer att få efterverkningar under flera år framöver eftersom UN Women under våren formulerar en ny strategisk plan som bestämmer inriktningen för åren 2026–2029.

En av regeringens prioriteringar för ordförandeskapet i UN Women är kvinnors ekonomiska egenmakt. Som ett led i detta gav regeringen tidigare i år ett uppdrag till Sida att arbeta med kvinnors ekonomiska egenmakt inom ramen för UN Women-initiativet Generation Equality.

Vi lever just nu i en tid då jämställdheten globalt är på tillbakagång. Auktoritära krafter vill montera ned decennier av framsteg för kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter. I en tid som denna är det inte läge att fokusera på att sätta etiketter på vår utrikespolitik – det är innehållet som räknas. Nu är i stället tiden att försöka motverka frontalangreppen på våra grundläggande värderingar och på de mänskliga rättigheterna. För mig är det en självklarhet att fortsätta driva en sådan utrikespolitik.

Anf. 29 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! Tack till utrikesministern för hennes svar!

Det första utrikespolitiska besked som den här regeringen gav var att den feministiska utrikespolitiken skulle avskaffas men att jämställdhet fortfarande skulle vara ett kärnvärde i utrikespolitiken. Detta är ett mantra och en talepunkt som vi har hört upprepas många gånger de senaste åren.

Men sedan dess ser vi alltmer konsekvenserna av de lägre ambitioner som detta har inneburit på jämställdhetsområdet i utrikespolitiken. Vi ser att Sveriges jämställdhetsambassadör har avskaffats, det kvinnliga medlingsnätverket har lagts ned och den aktiva styrningen av Utrikesdeparte-

mentets myndighet genom uppdrag i regleringsbrev kopplat till jämställdhet har försvunnit alltmer. Andelen svenskt bistånd som via Sida går till jämställdhetsinsatser har nu sjunkit till den lägsta nivån på 25 år – och detta inom ett svenskt bistånd som genomgår omfattande nedskärningar. Det handlar alltså inte om små, marginella förändringar utan om en stor nedmontering som på många sätt signalerar att jämställdhet inte längre är en bärande princip utan snarare ett tillval när det passar.

I år har Sverige dock ordförandeskapet i UN Women. Det är, som redan har konstaterats, ett historiskt år; det är 30 år sedan Pekingplattformen antogs. Ordförandeskapet innehas också i en tid som är historiskt turbulent – vi ser till och med attacker mot flickors och kvinnors rättigheter direkt från Trumpadministrationen i Vita huset.

Utrikesministern gav i början av det här året ett löfte om att jämställdhet särskilt skulle märkas i utrikespolitiken under året. Det är ett löfte som förpliktar. Det skulle också ske ett skifte utifrån de prioriteringar och ambitionssänkningar som vi har sett från regeringen de senaste åren.

Utrikesministern lyfter att Sverige deltog aktivt på kvinnokommissionens möte och att man har varit del av EU:s förhandlingsteam. Det är bra, men det är också det absolut minsta man skulle kunna förvänta sig av en svensk regering.

Utrikesministern lyfter också arbetet med UN Womens strategiska plan för kommande år, som just nu tas fram. Men för att kunna genomföra en strategisk plan kommer det också att behövas långsiktiga resurser. Vid sina två första år vid makten halverade Sveriges regering stödet till UN Women. Sedan har man i år, under ordförandeåret, ökat stödet igen. Därför vill jag ställa en mycket konkret fråga till utrikesministern, nämligen om utrikesministern kan lova att det svenska stödet till UN Women inte åter skärs ned nästa år, när Sverige lämnar över ordförandeklubban.

Om vi menar allvar med att jämställdhet är ett kärnvärde i utrikespolitiken måste vi också visa det. Vi måste visa det inte bara i ord utan även i handling och inte enbart under ett ordförandeår utan även långsiktigt, varje dag och varje år.

Det som Sverige säger i FN, i EU och i sina kontakter med andra länder väger tungt. Men den tyngden beror på vår trovärdighet. Trovärdighet bygger inte bara på vackra tal utan på uthålliga prioriteringar, konkret politik och ekonomiska åtaganden som håller över tid. Världen behöver just nu fler ledare för flickors och kvinnors rättigheter, inte färre. Då måste den svenska regeringen visa på ett långsiktigt engagemang i dessa frågor, där resurser och styrning också styr mot jämställdhet i utrikespolitiken.

Anf. 30 EVA LINDH (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Men framför allt tack till ledamoten Linnéa Wickman, som oförtröttligt driver på för de här frågorna. Detta är så viktigt, och de frågor som ställs till utrikesministern är inte bara rimliga utan viktiga i denna tid.

En sak håller jag ändå med om i statsrådets svar, nämligen att jämställdheten är på väg tillbaka i världen. Det är just därför det är så otroligt viktigt att vi kämpar för att stärka jämställdheten, hålla emot och arbeta för att kvinnor och flickor, men också män och pojkar, får en mer jämställd värld.

Därför blir det så märkligt när svaret bara blir: Nu tar vi bort etiketten; nu är det innehållet som räknas. Det är ju exakt det som är Socialdemokraternas kritik. Det kan inte bara handla om att man har ett ordförandeskap eller om att man har skrivit en debattartikel där det står att jämställdheten är viktig. Det handlar om innehållet.

Vi hade tidigare en debatt med jämställdhetsministern om vad det innebär att man ska ta krafttag, visa handlingskraft och gå från ord till handling. Jag kunde inte höra någonting.

Utrikesministern tog som exempel att vi deltar i kvinnokommissionen i New York och är aktiva. Självklart ska vi göra det; det är ju bottenplattan, precis som Linnéa Wickman sa.

Var då den feministiska utrikespolitiken, som den här regeringen tog bort med det första beslut man fattade, verkningslös? Nej. Den hade betydelse och gjorde skillnad. Det var inte bara en etikett. Det är inte bara vi som tycker så, utan forskning har visat det.

Jag kan också nämna till exempel Zimbabwe. Där frågade regeringskollegor till utrikesministern gång på gång om den feministiska utrikespolitiken verkligen var verkningsfull. De som fick frågan uppfattade inte ironin i detta utan svarade på frågan och sa att den var helt avgörande och hade gjort enormt stor skillnad. Det spelade ingen roll vem vi träffade, utan alla organisationer vi mötte berättade vilken skillnad detta gjorde och att innehållet verkligen spelade roll.

Vad är då den stora kritiken mot den feministiska utrikespolitiken, om det nu har visat sig att den verkligen spelade roll och att den gjorde skillnad? Vi har kunnat höra från utrikesministern och den tidigare jämställdhetsministern – hon har ju slutat, men jag antar att det blir likadant med den nuvarande jämställdhetsministern – att det här ska vara så otroligt viktigt. Varför tog man då bort det, och varför ser vi inte några effekter av det man säger ska vara ett kärnvärde?

Jag undrar vad regeringen har gjort och vad utrikesministern gör för en bättre jämställdhet i den här världen, förutom det som självklart är bottenplattan för att inte driva jämställdheten bakåt.

Anf. 31 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Sverige är en kraftfull röst för jämställdhet. Vi är en av de viktigaste givarna globalt sett när det gäller bistånd till jämställdhetsarbete. Trots det ökade motståndet mot jämställdhet fortsätter Sverige att vara en viktig givare för kvinnors och flickors egenmakt. Under 2024 gick totalt 16 miljarder kronor av Sidas totala utbetalade medel till insatser som har jämställdhet som huvudsyfte eller delsyfte.

Med tanke på hur överens vi i denna kammare är om vikten av jämställdhet tycker jag att det är så oändligt sorgligt att Socialdemokraterna står här i kammaren och tjafsar, som om det skulle finnas en skillnad. Vi är ju tillsammans en stark röst i världen. Då ska vi, kvinnor emellan, också stötta varandra i att vara just det och inte försöka misstänkliggöra varandra. Från den dag jag tillträdde har jag varit glasklar med att det här är ett absolut kärnvärde och att jag personligen är otroligt engagerad i jämställdhetsfrågorna och i hbtqi-frågorna. Jag tar upp detta i alla bilateraler jag har. Jag kan till och med irritera mina kollegor genom att jag tar upp jämställdhetsfrågan så mycket. Jag gör det därför att jag tycker att den är genuint viktig för Sverige och för oss kvinnor.

Låt oss i stället hjälpas åt och fortsätta se till att Sverige är en stark röst i världen för jämställdhet. Förminska inte det viktiga arbete vi gör, som jag hoppas att nästa regering för vidare och fortsätter att utveckla om det skulle bli maktskifte! Jag lovar att jag kommer att hjälpa till att fortsätta stärka Sveriges jämställdhetspolitiska röst i världen om jag är i opposition.

Prot. 2024/25:106
28 april

Svar på
interpellationer

Anf. 32 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! Jag tvivlar inte på utrikesministrarnas personliga engagemang för jämställdhet. Däremot konstaterar jag att utrikesministern återkommer till att feministisk utrikespolitik bara var en etikett och att innehållet i politiken är det viktigaste. Ministern och jag är överens om att innehållet i politiken är det som är avgörande, och det är ju just innehållet i och resultatet av regeringens politik som vi kritiserar. Det saknas styrning. Ambitioner backar. Stöd skärs ned eller ligger i bästa fall kvar på liknande nivåer som tidigare, trots att vi ser att utmaningarna bara blir större och större.

När den feministiska utrikespolitiken utvärderades visade det sig att Sverige gått från att ha jämställdhet som ett perspektiv av många i utrikespolitiken till att jämställdheten genomsyrade alla delar. Sverige blev en tydlig och självklar global ledare som drev på för ökad jämställdhet och utmanade en utveckling som går alldeles för långsamt.

Är det verkligen förenligt med löftena om jämställdhet som ett kärnvärde i utrikespolitiken att jämställdhetsinsatserna i Sidas bistånd är på de lägsta nivåerna på nästan 25 år? Det är ju ett faktum; det visar Sidas årsredovisning. Finansieringen av insatser för jämställdhet inom det bilaterala biståndet har minskat med 5 miljarder kronor på bara några år. I biståndet till Ukraina, som är vårt största biståndsland och vår största utrikespolitiska prioritering, rasade andelen bistånd som främjar jämställdhet från 60 till 6 procent mellan 2022 och 2024, enligt en granskning av Kvinna till Kvinna.

Det stannar heller inte där. Centrum för Europaforskning i Lund visar med ny forskning att Sverige efter regeringsskiftet och avskaffandet av den feministiska utrikespolitiken i EU beskrivs som tystare än tidigare av övriga medlemsländer. Vi uppfattas inte längre som en ledare som driver på för jämställdhet. Vi ses inte längre som en initiativtagare utan i bästa fall som en passiv supporter till andras initiativ och förslag.

Herr talman! När man granskar utrikespolitikens helhet i dag är det svårt att hitta det kärnvärde som utrikesministern talar om. Det finns enskilda goda initiativ och satsningar, till exempel det stöd till kvinnors ekonomiska egenmakt som utrikesministern pratade om i sitt interpellations-svar och stödet till Generation Equality, men det räcker inte. Helhetsbilden visar på en tydlig reträtt, vilket får stora konsekvenser eftersom Sverige historiskt har varit en så stor givare till jämställdhetsinsatser internationellt.

Det finns ett antal konkreta förslag som regeringen skulle kunna lägga fram om utrikesministern menar allvar, och jag krokas väldigt gärna arm med henne när det gäller de här förslagen. Det handlar om att omvärdera beslutet att avskaffa den feministiska utrikespolitiken och i stället fokusera på att utveckla den samt om att garantera ett långsiktigt starkt stöd till UN Women, inte enbart nu under ordförandeåret.

Återinför den svenska ambassadören för global jämställdhet! Bygg starka internationella partnerskap mot antigenusrörelsen, så att vi står sida vid sida och ger stöd till feministiska rörelser världen över som varje dag gör skillnad för flickor och kvinnor! Samla svenska och internationella aktörer för en offensiv för jämställdhet! Ta initiativ så att vi tillsammans kan hitta nya vägar framåt i den svåra situation världen befinner sig i!

Anf. 33 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för visat engagemang.

Jag tvivlar inte heller på utrikesministerns engagemang för jämställdhet. Det vi tvivlar på är vägen framåt. Det statsrådet kallar tjafs är det engagemang och den frustration många med oss känner när jämställdheten utmanas över hela världen, när det inte går framåt och när Sverige varken visar det ledarskap som behövs i dessa tider eller att det gör skillnad.

Statsrådet sa i sitt svar att det är glasklart, men det stämmer inte. Det är inte glasklart för oss, och det är inte glasklart för andra ute i världen.

Jag hade kanske inte drivit detta med så stort engagemang om jag inte genom alla de samtal jag har haft på de tre kvinnokommissioner där jag har deltagit och genom de möten jag har haft i Washington med kvinnoorganisationer och civilsamhällesorganisationer från hela världen hade förstått hur viktig Sveriges feministiska utrikespolitik var. Dessa människor vädjade till mig som svensk parlamentariker: Snälla, gör vad ni kan för att ändra Sveriges inriktning! Ta tillbaka de visioner och det handlande som fanns i det Sverige kallade feministisk utrikespolitik, för det gjorde verkligen skillnad!

Herr talman! Det är inte tjafs. Vi menar allvar, är engagerade och efterfrågar svar.

Anf. 34 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Förutom Sveriges kärnstöd till UN Women lanserade regeringen förra månaden ytterligare ett stöd om 22,5 miljoner till UN Women i Ukraina för att förebygga och bekämpa sexuellt och könsrelaterat våld, nå utsatta och marginaliserade flickor och kvinnor med humanitära insatser och motverka människohandel för bland annat sexuella ändamål.

För ett tag sedan träffade jag UN Womens landchef i Ukraina, och hon var innerligt tacksam för Sveriges stöd. Hon betonade också vikten av att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt, vilket är den inriktning vi har för vårt ordförandeskap i UN Women.

För 2025 har Sverige via UD också avsatt 375 miljoner kronor i kärnstöd till UNFPA och ytterligare 147,5 miljoner i öronmärkt stöd till UNFPA:s verksamhet i Ukraina, Sudan och Gaza. Detta stöd kommer att stärka flickors och kvinnors fulla åtnjutande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Sverige är också engagerat i främjandet av agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Sverige är en pådrivande aktör för kvinnor, fred och säkerhet inom såväl FN som EU, OSSE och Nato. För oss är det en självklarhet att arbetet för fred och säkerhet går hand i hand med arbetet för jämställdhet.

År 2025 blir också första året tolv svenska myndigheter rapporterar om sitt arbete med den nya nationella handlingsplan regeringen antog i november 2023.

Sverige innehar som sagt ordförandeskapet i UN Womens styrelse i år. Under ordförandeskapet ska en strategisk plan för 2026–2029 tas fram, och då fokuserar vi på kvinnors ekonomiska egenmakt. Det handlar om att främja kvinnors förmåga att arbeta och försörja sig och om rättigheter och möjligheter till ägande, vilket också skapar en större självständighet. Genom att stärka flickors och kvinnors ekonomiska möjligheter ökar sannolikheten att fler flickor får gå i skolan och att kvinnor får bättre möjligheter till utbildning, arbete och inkomster.

Jag kan lova att Sverige kommer att fortsätta att vara en pålitlig partner för alla flickors och kvinnors frihet och egenmakt.

När det gäller biståndet till Ukraina är detta med andelar alltid svårt. När det bryter ut ett fullständigt krig i ett land och vi därmed ökar de humanitära insatserna dramatiskt är det naturligt att stödet till kvinnor minskar som andel även om stödet inte minskar på totalen.

Det är intressant att Linnéa Wickman fokuserar på att det är handlingar och inte ord som räknas. Då frågar jag mig varför den huvudsakliga kritiken utgår från just vilket ord som används. Även om vi inte använder orden feministisk utrikespolitik bedriver vi en utrikespolitik som verkligen gör skillnad för flickor och kvinnor världen över.

Anf. 35 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! Sverige har fått förtroendet att leda arbetet i UN Women under ett av de mest avgörande åren på decennier med tanke på den allvarliga utvecklingen i omvärlden och det kraftiga motståndet mot flickors och kvinnors rättigheter. Ordförandeskapet är ingen pr-insats utan ett stort ansvar i en tid då kvinnors rättigheter trycks tillbaka över hela världen, och låt oss komma ihåg att detta drivs av välfinansierade, värdekonserverande krafter som vill vrida tillbaka klockan. Då krävs en politik som vågar, håller i och leder och där innehållet styr mot ökad jämställdhet i utrikespolitiken.

Jag har i debatten räknat upp exempel på konsekvenser av att den feministiska utrikespolitiken har tagits bort. Det handlar alltså inte enbart om användningen av ett ord utan om att ett helt styrsystem har tagits bort, vilket vi som sagt ser konsekvenser av i utrikespolitiken.

Den feministiska utrikespolitiken var ett löfte till världens flickor och kvinnor att Sverige konsekvent, principfast och modigt skulle stå vid deras sida. Jag kan inte tänka mig en tid när det har varit viktigare att vi är modiga och fokuserar på innehållet i politiken. När regeringen avskaffade detta gjorde man ett historiskt misstag, och man gjorde det med osedvanligt dålig tajmning med tanke på utvecklingen i världen.

Vi är många som kommer att följa om utrikesministern håller sitt löfte från januari om att jämställdhet kommer att märkas i utrikespolitiken, för än så länge ser vi faktiskt inte särskilt mycket av detta.

Tack för en viktig debatt!

Anf. 36 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Jämställdheten behöver försvaras och värnas världen över varje dag – i första hand genom ett kraftfullt agerande som gör skillnad på riktigt och inte genom vackra ord. I en tid när jämställdheten globalt är på tillbakagång är det inte läge att fokusera på etiketter. Fokus behöver i stället vara på hur Sverige kan bidra till att trycka tillbaka det förtryck som

flickor och kvinnor i världen utsätts för. Fokus ska inte ligga på vad vi kallar vår utrikespolitik.

Vårt viktiga arbete börjar med att stärka kvinnors egenmakt, värna mänskliga rättigheter och motverka angreppen på Sveriges grundläggande värderingar såväl på hemmaplan som globalt. Därför avser jag som utrikesminister att fortsätta att verka för att Sverige ska vara en trovärdig aktör för jämställdhet och alla flickors och kvinnors egenmakt. Jag hoppas verkligen att vi kan göra detta tillsammans.

Nej, ordförandeskapet i UN Women är absolut ingen pr-insats. Det är raka motsatsen. Vi fyller verkligen ordförandeskapet med viktigt innehåll. Vi förmår också att prioritera, fokusera och leverera.

Jag tackar för en viktig debatt och ser fram emot att fortsätta att diskutera dessa viktiga frågor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:587 om bistånd till SRHR och jämställdhetsarbete

Anf. 37 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Lotta Johnsson Fornarve har frågat mig om jag är beredd att ta på mig ett ledande arbete för att utarbeta en strategi tillsammans med likasinnade länder, bland annat för att möta gapet som uppstått efter USA:s kraftiga nedskärningar av biståndet till SRHR och jämställdhetsarbetet. Lotta Johnsson Fornarve har även frågat mig om jag och regeringen kommer att bryta den nedåtgående trenden och öka biståndet till jämställdhet och om jag och regeringen kommer att se till att integrera jämställdhetsarbetet i all bistånds- och utrikespolitik.

Sverige är ledande i det globala jämställdhetsarbetet. UN Women är FN:s organisation för jämställdhet och kvinnors egenmakt. Vi är en av organisationens största bilaterala givare, vilket vi varit sedan 2014. Sveriges stöd till UN Women uppgick till 534,5 miljoner kronor 2023. I år bidrar vi med 112,5 miljoner kronor i kärnstöd och innehar också ordförandeskapet för UN Womens styrelse. Som ordförande leder vi arbetet med att ta fram organisationens strategiska plan för åren 2026–2029.

22,5 miljoner kronor av kärnstödet är öronmärkt till UN Womens verksamhet i Ukraina. Stödet bidrar till att bekämpa och förebygga sexuellt och könsrelaterat våld, nå utsatta och marginaliserade kvinnor och flickor med humanitära insatser och motverka människohandel för bland annat sexuella ändamål. Stödet syftar även till att stötta civilsamhällesorganisationer som främjar kvinnors försörjningsmöjligheter, särskilt bland internflyktingar.

Sveriges stöd till FN:s befolkningsfond UNFPA uppgick till ungefär 1 miljard kronor 2023. Det gör Sverige till UNFPA:s fjärde största bilaterala givare. I mars i år beslutade regeringen om ytterligare kärnstöd om 75 miljoner kronor som bidrag till att upprätthålla verksamheten för säker och laglig abort. Vidare har regeringen under mars också beslutat om 50 miljoner kronor i extra stöd till UNFPA:s humanitära verksamhet i Sudan, Gaza och Ukraina. I december 2024 beslutade regeringen att avsätta

4,3 miljarder kronor för en ny strategi för hälsa och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för perioden 2025–2029.

I 32 av 46 av regeringens utvecklingsstrategier finns mål som bidrar till jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt. Regeringen har tidigare i år givit ytterligare styrning till Sida på jämställdhetsområdet genom ett uppdrag att arbeta med kvinnors ekonomiska egenmakt inom ramen för UN Women-initiativet Generation Equality. Jämställdhetsintegrering av biståndsinsatser är en del av Sidas eget arbete.

I februari fattade regeringen ett nytt beslut för arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet 2025–2029. Beslutet innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i Regeringskansliets arbete, som bedrivs såväl nationellt som internationellt. Det inkluderar centrala processer såsom budgetprocesser, myndighetsstyrning, lagstiftningsprocesser och EU-arbete och annat internationellt arbete.

Sverige och andra givare kommer inte att kunna täcka alla luckor som uppstår när länder sänker sitt bistånd. Det gäller inte minst när USA, som är en av de största givarna till det internationella systemet, drar sig tillbaka.

Som jag tidigare har sagt kan det däremot bli aktuellt att rikta om begränsat stöd för att täcka enstaka, kritiska behov och bevaka nyckelintressen. Detta gäller särskilt frågor som rör just sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter samt stöd till Ukraina.

Anf. 38 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret på min interpellation!

Ministern svarade inte på själva grundfrågan, som är hur den övergripande nedåtgående trenden för jämställdhetsbiståndet ska brytas. Faktum är att andelen bilateralt bistånd som ska bidra till jämställdhet är den lägsta på nära 25 år. Det visar en rapport från Kvinna till Kvinna som nyligen publicerades.

Mot den bakgrunden är det svårt att ta regeringens ambitioner om att jämställdheten ska vara ett kärnvärde på fullt allvar, när jämställdhetsbiståndet går åt fel håll. Att hänvisa till pågående arbete är inte tillräckligt.

Av ministerns svar får man lätt den felaktiga bilden att stödet till UN Women och UNFPA har ökat. I själva verket har det minskat. Regeringen halverade stödet till UN Women mellan 2022 och 2024 för att sedan tillskjuta i budgeten för 2025 när Sverige har ordförandeskapet. På samma sätt har biståndet till UNFPA först skurits ned kraftigt, och sedan har medel tillförts. Men det handlar inte om några ökning, utan det har minskat totalt sett.

På samma sätt har Sveriges stöd till FN:s fredsöbyggnadsfond minskat med mer än 75 procent sedan 2022. Det är FN:s bäst presterande fond vad gäller stöd till jämställdhet. Stödet till FN:s organ för att bekämpa hiv och aids, Un aids, har helt fasats ut. Totalt sett har även kärnstödet som går till det breda jämställdhetsområdet minskat.

Kvinnors rättigheter är nyckeln till utveckling. Att öka kvinnors möjlighet till utbildning, hälsa och försörjning bidrar inte bara till att stärka den enskilda kvinnan utan även till hela samhällets utveckling. Med ökad jämställdhet minskar också risken för krig, och vi får mer demokratiska och välmående samhällen.

Prot. 2024/25:106
28 april

Svar på
interpellationer

För att bygga verklig och hållbar jämställdhet krävs att kvinnor aktivt får möjlighet att delta på alla samhällsnivåer. Genusperspektivet måste därför genomsyra alla områden. Det är därför olyckligt att regeringen avskaffade den feministiska utrikespolitiken, som hade precis det syftet.

Ministern nämnde jämställdhetsintegrering. Men i anvisningarna till Sida har regeringen ändrat skrivningen från ”ett integrerat jämställdhetsperspektiv som inkluderar en analys av kvinnors och flickors respektive mäns och pojkars situation” till att ”beakta jämställdhet i alla relevanta insatser”. Det är oroande, eftersom det öppnar för godtycklighet i fråga om när jämställdhet kan sägas vara relevant. Tyvärr finns risken att än mer av biståndet kommer att sakna jämställdhetsintegrering på grund av den förändringen. Jag tycker att vi borde gå tillbaka till den feministiska utrikespolitiken.

Tyvärr ser vi också hur arbetet för kvinnors och flickors rättigheter är på tillbakagång globalt. Situationen har blivit än värre efter att Donald Trump stoppat allt amerikanskt bistånd och attackerar sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR. Miljontals människor världen över drabbas, och särskilt hårt drabbas kvinnor och flickor.

När jämställdheten är under en sådan allvarlig attack måste Sverige ta på sig ledartröjan och kraftsamla. Vi kan så mycket bättre. Vi har visat det förut. Men tyvärr verkar det som att Sveriges röst för jämställdhet har tystnat betydligt. Det är någonting jag hör från olika håll.

Är statsrådet beredd att ta på sig det ledande arbetet för att utarbeta en strategi tillsammans med likasinnade länder för att möta gapet, eller åtminstone delar av gapet, som uppstått efter USA:s kraftiga nedskärningar av biståndet till SRHR och jämställdhetsarbetet?

Det är också uppenbart att det behövs en tydligare och bättre styrning av biståndet för att öka jämställdheten. Kommer Sveriges regering att bryta den nedåtgående trenden och öka biståndet till jämställdhet? Kommer Sveriges regering att se till att integrera jämställdhetsarbetet i all bistånds- och utrikespolitik?

Anf. 39 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Vi lever just nu i en väldigt osäker värld. Det pågår ett krig i vårt närområde. Antalet väpnade konflikter har uppnått rekordnivåer globalt sett. Behoven växer ständigt. Men som Sveriges biståndsminister förfogar jag över ändliga resurser.

Det är mitt uppdrag att se till att de begränsade svenska biståndsmedel som vi har, de svenska medborgarnas skattepengar, går dit där de kan göra som allra störst nytta. När andra länder, och inte minst USA, sänker sitt bistånd kraftigt kommer Sverige inte att kunna täcka upp alla de luckor som uppstår.

Utrikesdepartementet följer och utvärderar situationen löpande, inklusive effekterna på olika sektorer och på länder på både kort och lång sikt. Utrikesdepartementet undersöker också om det kan bli aktuellt att rikta om delar av biståndet just för att täcka kritiska behov och för att bevaka nyckelintressen.

USA:s biståndsstopp väntas få utbredda konsekvenser på många olika biståndsområden, inklusive inom SRHR och jämställdhet. Därför bevakar vi särskilt de områdena.

Under och efter valdebatten i USA, och även fortsättningsvis, har det varit rätt oklart exakt vilka konsekvenser det blir av den biståndspolitik som den nya amerikanska administrationen kommer att bedriva.

Men det finns ett område där vi vet att det kommer att få dramatiska effekter, och det är kopplat till just SRHR och jämställdhet. Det har vi sett nu, men det har vi också sett under i princip alla republikanska administrationer sedan Ronald Reagan blev president.

Det är därför det är extra viktigt att Sverige fortsätter att vara en världsledande aktör för jämställdhet globalt sett. Medan motståndet mot kvinnors och flickors rättigheter ökar är Sverige fortsatt en stark röst för alla kvinnors och flickors frihet och egenmakt och för att poängtera mäns och pojkars ansvar att delta i förändringsarbetet.

Enligt global statistik från FN har en av tre kvinnor under sitt liv blivit utsatt för sexuellt eller könsrelaterat våld. Varje år blir 12 miljoner flickor gifta innan de fyllt 18. Dessa siffror är några av anledningarna till att Sverige är den största bilaterala givaren till FN:s organisation för jämställdhet och kvinnors egenmakt, UN Women.

Sveriges totala stöd på 512 miljoner kronor går till att stötta kvinnors och flickors frihet och egenmakt världen över. Att stärka kvinnors och flickors fulla åtnjutande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är en förutsättning för ökad jämställdhet.

En rapport från FN visar att 230 miljoner flickor och kvinnor världen över har blivit utsatta för könsstympning. Det är en 15-procentig ökning jämfört med data från 2016.

Enligt WHO slutar sex av tio oönskade graviditeter i abort. Dödsfall i samband med osäkra aborter är en av de vanligaste dödsorsakerna bland kvinnor. Därför är tillgång till SRHR-tjänster såsom säkra aborter och preventivmedel livsavgörande för kvinnor och flickor. Detta var en av anledningarna till att regeringen snabbt beslutade att tillföra 75 miljoner kronor i extra medel till FN:s befolkningsfond UNFPA:s verksamhet efter att USA drog tillbaka sitt stöd till organisationen tidigare i år. Stödet bidrar till att upprätthålla organisationens verksamhet för minskad mödradödlighet, inklusive tillgången till säkra aborter.

När hårda vindar blåser står Sverige fast vid jämställdhet. Det är ett kärnvärde.

Anf. 40 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Tack, ministern, för ytterligare svar!

Jag blir glad när ministern säger att Sverige ska vara en världsledande aktör i jämställdhetsarbetet, stå upp för kvinnors fri- och rättigheter och vara en stark röst i världen. Men tyvärr kan man inte riktigt se detta eftersom jämställdhetsbiståndet faktiskt minskar. Även om vi ger en hel del pengar till jämställdhet går det faktiskt åt fel håll. Det visar fakta. Vi avsätter mindre pengar till jämställdhet än vi gjorde tidigare, både bilateralt och globalt. Det är detta som gör mig oroad.

När det ser ut som det gör i världen – med ökad könsstympning, ökat antal osäkra aborter och en massa sådana saker – behövs detta med jämställdhet mer än någonsin. Med ökad jämställdhet minskar också risken för krig, och vi får fredligare, mer demokratiska och välmående samhällen. Det är verkligen stor nytta att investera just i jämställdhetsbistånd.

När biståndet till jämställdheten minskar stannar också denna utveckling av. När jämställdheten är under attack menar jag att Sverige måste gå först och samla likasinnade länder till försvar för jämställdhetsarbetet inom biståndet. Framför allt måste vi föregå med gott exempel.

Det bistånd som går till jämställdhet måste öka och inte minska. Men vi ser tyvärr en annan utveckling. I pengar räknat har det bistånd som har jämställdhet som huvudsyfte minskat med mer än 2 miljarder kronor mellan 2019 och 2024. Det är en halvering. Sida konstaterar att man inte når EU:s jämställdhetsmål utan halkar efter i jämförelse med många andra givarländer. Det är en oroande utveckling. Detta kan man knappast vara nöjd med om jämställdheten ska vara ett kärnvärde.

Enligt en undersökning som organisationen Kvinna till Kvinna har genomfört kan man se exempelvis hur stöd till arbete för att avskaffa just könsrelaterat våld mot kvinnor och flickor har minskat men också det viktiga stödet till kvinnor, fred och säkerhet.

Anmärkningsvärt är också att den andel av biståndet till Ukraina som går till jämställdhet minskar drastiskt. Ministern nämner i sitt svar att 22,5 miljoner kronor öronmärks till UN Womens arbete i Ukraina. Det blir minst sagt frustrerande när det totala bilaterala biståndet med jämställdhet som huvudsyfte eller delsyfte har gått från att vara 62 procent år 2023 till att vara bara 6 procent år 2024. Över 3 miljarder av det bilaterala biståndet har alltså inget jämställdhetssyfte. År 2024 var alltså 94 procent av det bilaterala biståndet inte jämställdhetsintegrerat, detta trots att Ukraina är det enda land som nämns i handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet. Där står det bland annat att det kommer att vara prioriterat att bidra till kvinnors aktiva deltagande i krishantering och i Ukrainas uppbyggnadsarbete.

Det här duger inte, och det kan knappast vara något som regeringen är nöjd med om jämställdhet ska vara ett kärnvärde. När biståndet skärs ned ytterligare som en konsekvens av att regeringen har övergett enprocentsmålet för biståndet kommer den del som är avsedd för jämställdhetsarbete som en konsekvens också att minska. För 2028, när ekonomin förväntas ha växt, kommer biståndet att bli cirka 25 miljarder mindre än vad det hade blivit om Sverige hade haft kvar enprocentsmålet. Sverige hamnar då under EU:s rekommendationer för biståndet. Detta får konsekvenser för jämställdhetsbiståndet.

Det duger inte om jämställdheten ska vara ett kärnvärde. Det är nu hög tid att regeringen vänder trenden, kavlar upp ärmarna och höjer rösten för kvinnors, flickors och hbtq-personers rättigheter globalt. Sverige har gjort det förut. Vi kan det här. Vi är jättebra på jämställdhetsarbete. Låt oss visa det!

Anf. 41 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Förutom att vi i Sverige är en viktig givare till jämställdhetsinsatser globalt sett är vi också en stark normativ röst för alla kvinnors och flickors rättigheter. Till exempel deltog Sverige i EU:s förhandlings-team under FN:s kvinnokommission tidigare i år.

Trots det ökade motståndet mot jämställdhetsfrågor antogs en av de mest framåtlutade politiska deklARATIONerna någonsin. Tillsammans med EU och våra likasinnade över världen samarbetar vi för att stärka arbetet för jämställdhet och för alla kvinnors och flickors frihet och egenmakt.

Sveriges FN-engagemang för jämställdhet kommer att märkas särskilt i år. 2025 innehar vi, som sagts tidigare, ordförandeskapet i UN Womens styrelse. Rollen som ordförande ger unik inblick, synlighet, kontaktytor och möjligheter till strategisk påverkan av UN Women under en kritisk period under flera år framöver.

Sverige kommer under ordförandeskapet att sätta fokus på kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt, ökat tvärregionalt samarbete och ökad samstämmighet mellan FN:s fonder och program för effektivare styrning och resultat på landnivå.

I en tid av ökat motstånd mot jämställdhetsfrågor fortsätter Sverige att ta progressiva initiativ tillsammans med sina nordiska grannländer, EU och andra likasinnade när det gäller att främja kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Under FN:s befolkningskommission i april anslöt sig Sverige och 77 andra länder till ett anförande om vikten av att fortsätta arbeta för inkludering och icke-diskriminering i FN:s satsningar på hälsa och SRHR.

Den breda uppslutningen av likasinnade länder visar på det samförstånd som råder när det gäller att försvara åratals slit och landvinningar på SRHR-området. Motståndet mot SRHR är just påtagligt i flera internationella sammanhang. Än i dag finns det många som vill begränsa kvinnors och flickors möjligheter att bestämma över sina egna kroppar och sina egna liv. Därför har regeringen särskilt prioriterat biståndet till SRHR.

2023 uppgick Sveriges SRHR-bistånd till 2,8 miljarder. I december 2024 beslutade regeringen att också avsätta 4,3 miljarder till en ny strategi för hälsa och SRHR för perioden 2025–2029. Strategin syftar bland annat till att öka tillgången till utbildade barnmorskor, mödrahälsövård, preventivmedel och säkra aborter för att förbättra situationen för flickor och kvinnor i världen. I slutändan handlar det om att rädda kvinnors och flickors liv.

Regeringen prioriterar arbetet för jämställdhet. Jämställdhet bidrar till att såväl kvinnors och mäns som flickors och pojkars potential kan tillvaratas och främjas. Därför fattade regeringen tidigare i år beslut om arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet: Alla statsråd i regeringen ansvarar för att jämställdhet och jämställdhetsperspektivet får genomslag inom alla statsråds respektive ansvarsområden.

Jämställdhet är inte bara ett mål i sig – det är också en central del av demokratin i Sverige och i världen. Vår regering fortsätter att stå upp för jämställdhet och alla kvinnors och flickors frihet och egenmakt.

Anf. 42 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Tack, ministern, för ytterligare svar! Jag tycker ändå att ambitionen i ministrarnas svar är bra när det gäller att satsa på jämställdhet och SRHR. Men det måste också synas i kronor och ören. Som det ser ut nu är det fortfarande ett faktum att jämställdhetsbiståndet backar. Det går åt fel håll. Här kan vi bättre. Vi kan ju som sagt detta med jämställdhet väldigt bra i Sverige.

När jämställdheten är under så intensiv attack som den är måste vi i Sverige steppa upp, ta på oss ledartröjan och höja vår röst ytterligare. Vi måste se till att bidra mer ekonomiskt till just jämställdhetsarbete. När vi satsar på jämställdhet vet vi att det leder till utveckling. Jämställda sam-

hällen är också, som jag sa tidigare, mycket tryggare samhällen, mer demokratiska samhällen och mer välmående samhällen.

För att bygga verklig och hållbar jämställdhet krävs kvinnors aktiva deltagande på alla samhällsnivåer. Därför är det viktigt att man är tydlig med styrningen och att genusperspektivet verkligen genomsyrar alla områden. Jag tycker faktiskt att det har blivit sämre sedan vi tog bort den feministiska utrikespolitiken, som var väldigt tydlig med att det var detta som var syftet.

Återigen vill jag fråga ministern om han är beredd att ta på sig ledartröjan och vara ledande i arbetet för att utarbeta en gemensam strategi för att möta upp de stora nedskärningar som har skett genom framför allt USA:s neddragningar. Och kommer Sveriges regering att bryta den nedåtgående trenden och öka biståndet till jämställdhet? Det är ju det som är själva grundfrågan: Kommer vi att öka den andel av biståndet som går till jämställdhet?

Anf. 43 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Det är flera länder just nu som drar ned på sitt bistånd. USA gör det med mest dramatik och mest mediefokus, men också länder som Tyskland, Frankrike, Storbritannien och Nederländerna gör nu stora nedskärningar i sitt bistånd.

Inget land, allra minst ett litet land som Sverige, kommer att helt kunna täcka upp för alla hål som uppstår. Vi skulle behöva lägga i princip hela vår statsbudget på bara bistånd ifall vi skulle täcka upp för alla de hål som uppstår.

Vi har dock sagt att det finns tre områden som vi särskilt noggrant kommer att följa och särskilt kan tänka oss att stötta med extra paket och extra stöd.

Det första är såklart Ukraina. Jag kommer nyligen från Ukraina, och det är brist på praktiskt taget allting där, både det rent humanitära och det mer utvecklingsmässiga. Vi måste se till att civilbefolkningen och även försvarsmakten har el, att det finns vägar och järnvägar så att man kan få förnödenheter till fronten och flytta trupp dit och att man kan exportera sina produkter och hålla ihop statsfinanserna.

Det andra är det humanitära biståndet. USA stod för närmare 40 procent av allt humanitärt bistånd i hela världen. När jag var i Uganda för några veckor sedan hade man redan då börjat skära ned på matransonerna. Om några veckor kan det helt vara slut på mat i flyktinglägret i Uganda. Och det är bara i Uganda; vi har många andra länder där man också just nu skär ned på matransonerna och där det kan vara slut på pengar.

Det tredje är just SRHR. På det området visste vi att denna typ av besked och beslut skulle komma om republikanerna vann. Det var därför vi gick fram med det extra stödet på 75 miljoner just för säkra aborter. Aborter är en av de vanligaste dödsorsakerna bland unga flickor och kvinnor.

Vi kommer att fortsätta verka och arbeta för jämställdhet på politisk nivå, både inom FN-systemet och i andra system, men också i rena pengar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 44 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Linnéa Wickman har frågat mig vilka initiativ som jag själv och regeringen avser att ta för att möta de negativa effekterna av USA:s biståndsmyndighet USAID:s nedskärningar på globalt bistånd, särskilt inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR. Linnéa Wickman har även frågat mig om jag själv och regeringen avser att i större skala stärka Sveriges finansiella stöd till FN-organ och civilsamhällesorganisationer som arbetar med SRHR, samt hur jag själv och regeringen avser att visa internationellt ledarskap i frågan och verka för att Sverige och andra länder tar ansvar för att säkerställa ett ökat stöd till SRHR globalt i en tid av historiska nedskärningar.

USA:s beslut om omfattande och omedelbara nedskärningar av globalt bistånd, inte minst inom just SRHR, riskerar att begränsa tillgången till SRHR-tjänster ytterligare. Detta förväntas särskilt drabba flickor och kvinnor som lever under svåra förhållanden i konflikt och humanitära kriser.

SRHR utgör en förutsättning för kvinnors och flickors egenmakt och aktiva deltagande i samhället och är en högt prioriterad fråga för regeringen. I slutet av förra året beslutade regeringen att avsätta 4,3 miljarder kronor till en ny strategi för hälsa och SRHR för perioden 2025–2029. Genom detta beslut kommer Sverige bland annat att bidra till ökad tillgång till mödravård, moderna preventivmedel och säkra och lagliga aborter. Det gör det också möjligt för fler individer att fullt ut åtnjuta SRHR. Sida har fått i uppdrag att omsätta strategin till verksamhet under en femårsperiod.

I mars i år fattade regeringen beslut om ökat kärnstöd om 75 miljoner kronor till FN:s befolkningsfond UNFPA för att upprätthålla organisationens arbete för minskad mödradödlighet genom tillgång till barnmorskor och säker abort. Vidare beslutade regeringen under mars också om 50 miljoner kronor i extra stöd till UNFPA:s humanitära verksamhet i Sudan, Gaza och Ukraina.

Sveriges utrikes- och biståndspolitik omfattar en bredd av politiskt och finansiellt engagemang för alla individers fulla åtnjutande av de mänskliga fri- och rättigheterna. I vårt försvar av varje individs rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen kropp verkar vi från svensk sida främst inom ramen för vårt EU-samarbete och vårt nordiska samarbete, men också i samarbete med andra likasinnade länder. Sverige verkar inom internationella organisationer, som FN, samt genom dialog med det civila samhället och den privata sektorn.

Det ökande politiska motståndet i världen mot sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, särskilt inom abortområdet, riskerar att få mycket allvarliga konsekvenser för flickor och kvinnor. Ett ökat ifrågasättande av mänskliga rättigheter och i synnerhet flickors, kvinnors och hbtqi-personers sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter medför att tillgången till hälsojourer begränsas kraftigt. Det blir svårare för kvinnor, flickor och hbtqi-personer att söra för sin hälsa och aktivt delta i samhället.

I en snabbt skiftande omvärld driver regeringen på för att stärka effektiviteten i biståndet och samarbetet med likasinnade länder, internationella

*Svar på
interpellationer*

organisationer och civilsamhällesorganisationer för att få bästa möjliga genomslag för Sveriges SRHR-prioriteringar.

Det är upp till varje land om och hur man vill använda medborgarnas skattemedel till bistånd i andra länder. För Sveriges del innebär det att Sverige är och fortsatt kommer att vara en mycket generös biståndsgivare inom SRHR.

Anf. 45 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! Världen befinner sig i en djup kris – det går inte att beskriva det på något annat sätt. Trumpadministrationens drastiska och omedelbara nedskärningar innebär att cirka 90 procent av USA:s internationella bistånd har kapats, närmast över en natt. Över 40 procent av världens humanitära bistånd har försvunnit.

Sida har varnat för ett värstascenario: Om man inte fyller det finansieringsgap som USA lämnar efter sig kan 34 miljoner människor snart stå helt utan livräddande hjälp. I världens svåraste konfliktzoner och humanitära kriser – i Sudan, i Demokratiska republiken Kongo, i Palestina och i Afghanistan – blir situationen bara än mer hopplös.

Detta är inte bara en fråga om biståndets omfattning. Det är också en ideologisk attack mot flickors, kvinnors och hbtqi-personers rättigheter. Det förstärker det globala motstånd som jag är övertygad om att vi båda är väldigt bekymrade över. Vi ser hur de välfinansierade värdekonserverna kraschar i sitt motstånd.

USA har återinfört the global gag rule. Man har anslutit sig till den antiabortpakt som leds av länder som Belarus, Ryssland och Saudiarabien. Vi ser nu hur hälsokliniker stängs ned, preventivmedel tas bort och försvinner, trygg abortvård försvåras och våld mot kvinnor ökar, samtidigt som skyddet minskar.

Herr talman! Omfattningen av det som nu sker saknar i princip motstycke och är närmast ofattbart. Det är sant att Sverige inte ensamt kan fylla det stora finansieringsgapet, men den viktiga fråga vi måste ställa oss nu och som regeringen behöver fokusera på är vilken roll Sverige tänker spela för att möta och vända utvecklingen tillsammans med andra likasinnade länder.

Biståndsministern har lyft fram regeringens SRHR-strategi, och den är förstås bra. Men strategin antogs innan vi visste vidden av USA:s nedskärningar, och det är ändå något som förändrar läget radikalt. Det sker också i ett läge där Sverige självt har genomfört stora nedskärningar inom biståndet de senaste åren. I många fall är de insatser som genomförs redan på en lägre nivå i dag än de var för ett antal år sedan. I absolut bästa fall ligger de kvar på ungefär samma nivå.

Nästa år planerar regeringen för ytterligare sänkningar av det svenska biståndet med 3 miljarder. De är klart att man kan fråga sig om det verkligen är ändamålsenligt i det läge vi nu ser med så omfattande nedskärningar inom biståndet i världen.

Sidas årsredovisning visar att jämställdhetsinsatserna inom det svenska biståndet är de lägsta på nästan 25 år, och vi kan se att jämställdhetsinsatserna har rasat på bara något år till och med i Ukrainabiståndet.

När biståndsministern lyfter fram enskilda satsningar, och när han beklagar utvecklingen, måste vi också se den större bilden. I en tid när världen har behov av att vi tillsammans med andra stora givarländer kliver

fram är regeringen reaktiv. Jag undrar varför biståndsmministern inte har tagit något initiativ för att samla och samordna de nordiska länderna så att vi kan ta fram en plan för att ta tag i finansieringsgapet och vända den allvarliga utvecklingen.

Prot. 2024/25:106
28 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 46 EVA LINDH (S):

Herr talman! När kvinnokommissionen samlades i början av mars i år fanns en stor oro och osäkerhet i luften. Man var osäker på vad samtalen i kommissionen skulle innebära eftersom utmaningarna för jämställdheten är enorma.

Det var förvånansvärt att så många länder ändå skrev under den resolution som antogs, men det var kanske för att den saknade en viktig del av det som är grunden för all jämställdhet, det vill säga varje kvinnas rätt att själv få bestämma över sin egen kropp. Det som tidigare har varit en viktig del i de resolutioner som har tagits fram fanns inte längre med. Och dessa frågor är livsviktiga för kvinnors frihet och även för kvinnors hälsa.

Vi kan se tillbakagången i jämställdheten, och otroligt många kvinnor och flickor vågar inte ens höja sina röster och protestera mot förändringarna. Varför säger jag detta? Det är inte för att statsrådet är ansvarig för att dessa frågor inte längre finns med i resolutionen, utan det är för att ge en bakgrund till varför det är så viktigt att vi alla, de goda krafterna för jämställdhet, går framåt. Vi måste visa det engagemang och den kraft som behövs för att vrida den negativa utvecklingen tillbaka.

Sverige är och har varit en viktig kraft – inte alls jämförbart med vår storhet eller litenhet. Sverige har varit en viktig röst i internationella sammanhang, och många andra länder önskar att Sverige ska ta klivet framåt. Man undrar varför Sverige nu är tystare, inte agerar och inte lägger fram så många förslag som behövs för att vända den negativa utvecklingen.

Vi har tidigare haft en debatt om den feministiska utrikespolitiken. Ett av de första besluten som den här regeringen fattade var att ta bort den feministiska utrikespolitiken. Nu pratar regeringen om att den bara var en etikett och att den inte behövs. Men den forskning som finns på området, tillsammans med de samtal som fördes med organisationer, visar att den feministiska utrikespolitiken var en viktig del för att driva kvinnors och flickors rättigheter – och även mäns och pojkars, därför att jämställdhet är bra för alla.

De frågor som Linnéa Wickman har ställt i interpellationen är viktiga och avgörande. Jag hoppas att statsrådet kan tänka om och driva frågorna hårdare än vad vi nu ser. Nu framgår det att jämställdhet ska vara ett kärnvärde, men det är inte så att det är tydligt i innehållet i den politik som regeringen driver.

Anf. 47 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Jag tackar för en bra debatt.

Jag behöver inte tänka om. Vi är alla fast övertygade om att jämställdhet och SRHR-frågor är viktiga av många olika skäl. De är politiskt normativt prioriterade frågor som vi driver i de sammanhang vi har tillgång till inom FN, EU och i nordisk-baltisk krets. I handling visar vi det rent finansiellt. Tyvärr är det inte många länder som hittills har följt efter Sverige i det extra paketet på 75 miljoner kronor till säkra aborter, men vi

försöker såklart att övertyga fler länder om att ansluta sig till det mycket omfattande svenska stödet.

Även om det var väntat att USA skulle skära ned, eller helt ta bort, stödet till SRHR-området genom att återinföra the global gag rule – the Mexico City policy – finns faktiskt också andra länder som har minskat sitt engagemang men som historiskt, likt Sverige, har varit starka förespråkare för just jämställdhet och SRHR. Sverige, däremot, driver med oförminskad styrka frågorna politiskt normativt och rent finansiellt.

Vad gäller Ukraina är vårt stöd mycket omfattande. Vissa saker som vi finansierar har inte en renodlad jämställdhetskomponent i sig. Men om vi betalar för nya järnvägar som för både kvinnliga och manliga soldater till fronten innebär det att ukrainare – män och kvinnor, pojkar och flickor samt hbtq-personer – kan leva i ett land i självständighet, fred och frihet. Även om det inte är en direkt jämställdhetskomponent är vårt massiva stöd i miljardklassen mycket viktigt för att kvinnor, flickor, pojkar och män ska leva i frihet. Där har vi kraftigt ökat stödet till Ukraina. När vi nu ser länder runt om i hela världen, inte minst i Europa och i USA, kraftigt skära ned på sina biståndsbudgetar kan vi inte täcka alla hål som uppstår. Vi skulle behöva lägga hela vår statsbudget på biståndet.

Men tre områden som vi särskilt prioriterar är Ukraina, det rent humanitära arbetet och SRHR-området. Det var därför vi gick fram med paketet på 75 miljoner, just kopplat till säkra aborter. Inom SRHR-området är aborter det som är mest utsatt just nu.

Sedan var det frågan om minskningen på 3 miljarder, från 56 till 53 miljarder. Vi kan vända på frågan och i stället diskutera varför vi ska skära ned på antalet poliser, sjuksköterskor och soldater hemma i Sverige för att öka biståndsbudgeten. Det kommer Moderaterna och regeringen aldrig att gå med på. Det finns enorma behov även här på hemmaplan som vi måste ta hand om, vilket har visat sig inte minst den senaste veckan i fråga om kriminaliteten.

Från Sveriges sida fortsätter vi att driva frågorna politiskt och finansiellt och inom de organisationer där vi verkar, det vill säga i EU och FN och i nordisk-baltisk krets.

Anf. 48 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! Tack för svar, statsrådet!

Den här debatten handlar om att rädda liv nu och på längre sikt. Den handlar också om att regeringen behöver agera och inte bara reagera.

I en tid då det råder närmast kaos inom de globala systemen, eftersom världens största biståndsgivare över en natt drog in det mesta av sitt bistånd, har den svenska regeringen de senaste åren valt att göra, och planerar också att fortsätta göra, miljardnedskärningar i det svenska biståndet. Samtidigt ser vi, när vi faktiskt kollar på fakta, hur jämställdhet som ett kärnvärde i utrikespolitiken verkar ha tappats bort.

Herr talman! Det är en markant skillnad mot hur den S-ledda regeringen agerade senast Sverige hade Trump i Vita huset. Men då var de globala konsekvenserna, som också var allvarliga, inte i den omfattning som vi ser nu.

Herr talman! Det räcker inte att upprepa att Sverige är en stor biståndsgivare när Sverige och även andra stora givarländer skär ned i biståndet som helhet i en tid som egentligen kräver mer av oss än någonsin om vi vill stå upp för flickors, kvinnors och hbtqi-personers rättigheter.

Jag har några konkreta uppmaningar till regeringen som jag hoppas att statsrådet lyssnar på:

- Ta fram en plan för att försvara den globala jämställdheten tillsammans med andra länder. Det handlar om att möta ett ideologiskt motstånd från de värdekonserverna krafterna, som vill vrida klockan tillbaka.
- Agera utifrån den konsekvensanalys som Sida har tagit fram.
- Prioritera ytterligare resurser till organisationer som arbetar för just SRHR.
- Mobilisera resurser tillsammans med likasinnade länder för att möta det växande motståndet.
- Omvärdera och stoppa de omfattande nedskärningarna inom det svenska biståndet.

Nu är vi i ett läge där det handlar om såväl politiskt ledarskap som att rädda liv och principer. Det handlar om vilket land vi vill vara i en tid när världen brinner. Sverige kan välja att vara en mycket större kraft för global solidaritet och jämställdhet.

Jag har också en fråga: Är regeringen beredd att ta sitt ansvar, att agera kraftfullt, att samla likasinnade och att kliva fram när andra länder sviker? Jag skulle gärna vilja att statsrådet beskriver lite tydligare hur man aktivt tar initiativ på detta område, till exempel inom den nordisk-baltiska kretsen, och inte enbart säger att man har allmänna diskussioner utan beskriver vilka initiativ Sverige har tagit.

Om man fortsätter på nedskärningarnas väg är det ett svek mot kvinnor, flickor och hbtqi-personer i den kris vi nu ser och som är en av de allvarligaste på decennier. Det handlar om kvinnan som tvingas föda ensam, utan mödravård. Det handlar om tonårsflickan som riskerar livet i en osäker abort, för att trygg vård har stängts ned. Och det handlar om barnet som föds hiv-positivt, för att förebyggande behandling inte har nått fram trots att medicin finns.

Det är verkligheten bakom USA:s nedskärningar. Men det är också konsekvenserna av att den svenska regeringen avvaktar i stället för att kliva fram och mest verkar fokusera på att ha is i magen i stället för att agera kraftfullt.

Anf. 49 EVA LINDH (S):

Herr talman! Världen är otroligt osäker just nu. Den är instabil och fylld av krig och kriser, och vi vet inte vad framtiden kommer att innebära för någon av oss.

I tider av krig och kris brukar kvinnor alltid vara de som drabbas hårdast. Vi har sett det tidigare, och jag är rädd för att vi kommer att se det igen. Därför behöver vi ha en förberedelse, en tanke om vad vi ska göra när det här kanske blir verklighet.

Nu står vi inför denna väldigt osäkra tid. Och när vi ser att jämställdheten är så utmanad och på tillbakagång krävs våra gemensamma insatser för att vända utvecklingen.

Jag är tyvärr inte fullt så positiv i fråga om de insatser som regeringen gör. Vi ser inte att de får de effekter som statsrådet beskriver. Många efterfrågar även vår röst, inte bara våra resurser, och våra insatser för att vända utvecklingen.

Jag vill vädja till statsrådet, som har ansvaret för den svenska biståndsverksamheten, att verkligen prioritera de här frågorna och inte backa och att förbereda för att ta tag i det som vi tror oss veta. Det kommer inte att bli en bättre situation för kvinnor framöver, utan det riskerar att bli en sämre situation.

Anf. 50 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! I en rapport från The World Economic Forum som producerats tillsammans med McKinsey Health Institute och som presenterades i Davos 2024 har man beräknat att 1 dollar som investeras i kvinnors hälsa bidrar till 3 dollar i ekonomisk tillväxt. Att investera i kvinnors hälsa inklusive tillgång till SRHR-tjänster är alltså inte bara rätt moraliskt sett utan också ekonomiskt smart.

Sveriges SRHR-bistånd uppgick till 2,8 miljarder kronor år 2023. Det svenska SRHR-biståndet går att finna i humanitära insatser och i långsiktigt utvecklingssamarbete. Det kanaliseras genom EU, genom internationella organisationer, främst inom FN och till exempel FN:s befolkningsfond UNFPA, UN Women, Unicef och FN:s MR-kontor samt genom civilsamhällets organisationer.

Mål för stärkt SRHR återfinns i bilaterala, regionala och tematiska strategier och genomförs av Sida. Regeringen beslutade i december 2024 att avsätta 4,3 miljarder till en ny strategi för hälsa och SRHR för perioden 2025–2029. Sida har fått i uppdrag att genomföra strategin, och samverkan ska ske mellan en bredd av aktörer, såväl offentliga och privata som inom det civila samhället.

Strategin syftar bland annat till att öka tillgången till utbildade barnmorskor, mödrhälsovård, preventivmedel och säkra aborter för att förbättra situationen för flickor och kvinnor runt om i världen. I slutändan handlar det om att rädda kvinnors och flickors liv.

En regional SRHR-strategi för Sveriges utvecklingssamarbete i Afrika bidrar till ökad respekt för och åtnjutande av SRHR för alla, stärkta sociala normer som främjar SRHR, stärkta förutsättningar för ökat ansvarsutkrävande för SRHR och ökad tillgång till rättighetsbaserade insatser för SRHR.

Just nu bereder Regeringskansliet en ny humanitär strategi där verksamheten kommer att vara av vikt för att bidra till att säkerställa tillgången till SRHR-tjänster i humanitära kontexter under de kommande åren.

Ett viktigt instrument för Sveriges politik inom SRHR är FN:s befolkningsfond, UNFPA. Jag har tidigare nämnt de extramedel som regeringen i mars beslutade att tillföra UNFPA för att upprätthålla organisationens livräddande verksamhet för minskad mödradödlighet. Sverige är redan, på total nivå, en av de största givarna till UNFPA.

År 2023 uppgick Sveriges totala stöd till UNFPA till cirka 1 miljard kronor, vilket gjorde Sverige till UNFPA:s fjärde största bilaterala givare

sett till både kärnstöd och öronmärkt stöd. Indikativa siffror pekar på att det svenska stödet till UNFPA ökade ytterligare under 2024, till cirka 1,3 miljarder kronor.

För 2025 har Sverige via UD avsatt 375 miljoner kronor i kärnstöd samt ytterligare 147 ½ miljoner kronor i öronmärkt stöd till UNFPA:s verksamhet i Ukraina, Sudan och Gaza.

Som ni kan höra är Sveriges SRHR-bistånd allsidigt och mycket omfattande.

Anf. 51 LINNÉA WICKMAN (S):

Herr talman! Jag tackar bistandsministern, även om jag inte tycker att han svarar på min fråga om vad han personligen gör konkret och vad regeringen gör och tar för initiativ för att nu kraftsamla tillsammans med likasinnade länder, till exempel i den nordisk-baltiska kretsen. Jag tycker att bristen på svar tyvärr snarare bekräftar att regeringen står väldigt passiv och inte alls har den initiativförmåga som nu krävs för att på allvar möta de konkreta och omedelbara hot mot människors rätt till sin egen kropp och till hälsa som vi nu ser världen över.

Det handlar om Sveriges internationella anseende och trovärdighet. Flickors, kvinnors och hbtqi-personers rättigheter har ju inte byggts av fina ord, utan vi har varit med och finansierat en utveckling som vi har velat se i världen. Det har varit en investering i mänsklig utveckling. Det har gjort världen säkrare, mer jämställd och mer demokratisk.

Om vi och andra stora givarländer fortsätter på vägen med ytterligare nedskärningar kommer det att leda till en ännu mer instabil värld med större problem. Det tror jag inte att de svenska skattebetalarna är så väldigt betjänta av heller. Det blir också lite märkligt att ställa världens mest utsatta mot till exempel finansieringen av svensk polis när den här regeringen har sänkt skatten för sig själva och höginkomsttagare med tusentals kronor i månaden.

Världen behöver nu länder som håller fast vid principer när andra sviker. Prioriteringar, som statsrådet nu beskriver det här som, riskerar de kommande åren att bli ett annat ord för tillbakadragande. Hur kan statsrådet garantera att det inte blir ytterligare nedskärningar i SRHR-biståndet nästa år, när biståndet kraftigt skärs ned med miljardbelopp? Det undrar jag.

Anf. 52 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! SRHR utgör en förutsättning för kvinnors och flickors egenmakt och aktiva deltagande i samhället. Jag ser varje bakslag för kvinnors och flickors rätt att bestämma över sina egna kroppar som ett nederlag. Därför kan jag utlova att Sveriges ledarskap för att varje individ ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin kropp fortsätter. Sverige står upp för alla individers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna inklusive SRHR.

I ljuset av USA:s biståndsstopp måste Sverige och andra givare, inte minst EU, ta ett ännu större ansvar för att säkerställa stöd till Ukraina och andra kritiska behov. De svenska biståndspolitiska prioriteringarna står fast, och Sverige kommer att fortsätta att vara en pålitlig partner i en turbulent värld.

Sverige står fast vid prioriteringen att stötta Ukraina, samtidigt som vi fortsätter att prioritera SRHR och arbetar för ett effektivt genomförande av Sveriges bistånd. Sverige är en generös biståndsgivare inom SRHR, och SRHR fortsätter att vara en av de främsta prioriteringarna för Sveriges och regeringens utrikes- och biståndspolitik.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:562 om Sveriges handelsrelationer med Israel

Anf. 53 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Lorena Delgado Varas har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att avbryta eller frysa Sveriges handelsavtal med Israel till dess att landet upphör med sitt agerande. Delgado Varas har vidare frågat mig hur jag ser på resultatet av EU:s associeringsråd med Israel och vilka åtgärder jag anser bör vidtas för att skärpa EU:s hållning gentemot Israel. Delgado Varas har även frågat mig på vilket sätt jag anser att Sveriges handelsrelationer med Israel överensstämmer med vår utrikespolitiska hållning om att främja mänskliga rättigheter och respekten för internationell rätt samt om jag ser någon risk i att svenska företag agerar och samarbetar med en stat som står under granskning för folkrättsbrott.

I likhet med EU stöder inte regeringen bojkott av eller sanktioner mot Israel som stat. Vi tror på dialog och anser att en god bilateral relation där vi kan både tala om fördjupat samarbete och framföra kritik i svåra frågor är vägen framåt. Associeringsavtalet, inklusive dess handelsdelar, med Israel utgör en central plattform för just denna dialog. Regeringen vill att denna ska användas, inte att den ska pausas. Av samma anledning anser vi att olika former av bojkott av Israel eller införandet av handelssanktioner vore fel väg att gå.

Reglerna för Sveriges handel med Israel är desamma som följs av övriga EU-länder. Utgångspunkten är dels WTO:s grundläggande regler och överenskommelser, dels associeringsavtalet mellan EU och Israel, där EU har klargjort att avtalet gäller staten Israel inom 1967 års gränser. Regeringen fäster stor vikt vid den differentiering mellan Israel och ockuperade områden som EU:s associeringsavtal med Israel fastställer. Bosättningsprodukter har inte rätt till tullfrihet eller andra tullförmåner. Enligt EU:s lagstiftning krävs att varor från bosättningar ska vara ursprungsmärkta, så att det är tydligt för konsumenten om en vara kommer från Israel eller från en bosättning.

Kraven på respekt för folkrätten, inklusive den internationella humanitära rätten, har varit och fortsätter att vara ett av regeringens nyckelbudskap. Vi framför det i våra egna kontakter med Israel och tillsammans med andra EU-länder och likasinnade. Vi har tät dialog, inte minst inom EU och med andra likasinnade länder, om hur vi på bästa och mest effektiva sätt kan säkerställa respekten för den internationella humanitära rätten. Det var också en del av EU:s budskap vid associeringsrådet den 24 februari.

EU:s associeringsråd med Israel utgjorde ett viktigt tillfälle för dialog och budskap om för oss viktiga principfrågor, såsom Israels folkrättsliga ansvar. Utöver EU:s gemensamma position inför mötet underströk utrikes-

ministern vid mötet vikten av genomförandet av vapenvilan i Gaza, vikten av obehindrat tillträde för humanitär hjälp och att samtliga gisslan, som hålls i förfärliga förhållanden av Hamas, måste släppas omedelbart och ovillkorligen. Sverige lyfte även den allvarliga situationen på Västbanken och uttryckte oro över bosättningsvåldet och utvidgningen av bosättningar samt hotet dessa utgör mot en förhandlad tvåstatslösning, som kvarstår som den enda hållbara lösningen på konflikten.

Då interpellanten anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmannen att Håkan Svenneling (V) i stället fick delta i interpellationsdebatten.

Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Situationen i Palestina är värre än någonsin. Döden och förödelsen är total i Gaza. Tidigare fanns det ett litet ljus i några veckor av vapenvila då dödan avtog, hungern minskade och palestinier och israeler kunde friges och fick återvända hem till oroliga anhöriga. Men så bröt Israel vapenvilan med Hamas. Vi är tillbaka i våldets cykel med död, hunger och total förödelse. Det är en cykel som vi har sett om och om igen i Mellanöstern och som bara leder till mänskligt lidande och minskade möjligheter att bygga långsiktig fred. Våldet och dödan på den ockuperade Västbanken har nått nya skyhöga höjder. Men här i Sverige har vi en regering som gärna pratar om det allvarliga humanitära läget i Palestina men samtidigt för en politik som går i direkt motsatt riktning.

Förra sommaren kom Internationella domstolen, ICJ, med ett domslut som utkrävde ansvar av Israel men också av alla andra av världens stater. Domstolens ställningstagande ledde fram till en FN-resolution i generalförsamlingen som bland annat krävde att Israels ockupation av Palestina skulle avslutas inom ett år. Trots detta har Sverige fortsatt samarbeten och handel med Israel, och inga märkbara åtgärder har vidtagits för att följa Internationella domstolens interimistiska beslut. Inte heller har någon utredning om beslutets konsekvenser gjorts av regeringen.

Ett konkret svenskt exempel som sannolikt bryter mot Internationella domstolens ställningstagande är regeringens planer på att köpa israeliska militära drönare; det provas nu om de passar det svenska försvaret. Samtidigt har EU haft möten inom ramen för associeringsavtalet med Israel i syfte att diskutera mänskliga rättigheter och respekten för den internationella rätten – det så kallade associeringsrådet. Resultatet av mötet visade att ingen konkret press utövades på Israel för att landet skulle förändra sin politik eller sitt agerande. Detta aktualiserar frågan om huruvida handelsavtalen mellan EU, Sverige och Israel faktiskt bidrar till att legitimera och ekonomiskt upprätthålla en stat som just nu står under granskning för folkrättsbrott och sedan länge konstaterat krigsbrott och brott mot mänskliga rättigheter.

Det som vi i Vänsterpartiet – ja, faktiskt hela oppositionen här i Sverige – kräver är att EU nu suspenderar, alltså fryser, associeringsavtalet med Israel så att WTO-regler skulle gälla för all handel med Israel. I dag ger EU Israel en förmån samtidigt som landet tillåts genomföra ett folkmord.

Sverige har sedan länge betonat vikten av respekt för internationell rätt. Att upprätthålla ett handelsavtal med en stat som misstänks för folkmord riskerar att undergräva denna hållning. Många andra länder har redan vid-

tagit åtgärder för att ompröva sina ekonomiska relationer med Israel. Från Sverige bör vi följa deras exempel för att säkerställa att vi inte, direkt eller indirekt, understöder brott mot mänskligheten. Dessutom strider detta mot Internationella domstolens beslut.

Vänsterpartiet har därför ställt fyra frågor till bistånds- och utrikeshandelsministern i dagens interpellationsdebatt.

Avser statsrådet att vidta åtgärder för att avbryta eller frysa det handelsavtal som EU har med Israel?

Hur ser statsrådet på det associeringsrådsmöte som EU har haft med Israel?

Anser statsrådet att man borde vidta något slags åtgärd för det?

Vad tycker statsrådet allmänt om handelsrelationerna mellan Sverige och Israel?

Dessa frågor behöver Sveriges regering svara på, och jag hoppas att vi får svar i dagens debatt.

Anf. 55 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Jag vill passa på att tacka både Lorena och Håkan för att ha initierat denna debatt. Jag tackar även statsrådet Dousa, som är här och svarar och debatterar med oss.

Det finns ett par saker som regeringen hela tiden återkommer till när vi lyfter den här frågan. Det ena är att regeringen inte tror på bojkott och sanktioner, utan man vill ha en dialog. EU har vid ett femtontal tillfällen pausat olika avtal med andra länder eller stoppat dem helt utan att någon någonsin har sagt att det handlar om sanktioner eller bojkott.

Det är inte det vi frågar efter här i dag. Det handlar inte om en bojkott eller en sanktion, utan det handlar bara om ifall Israel ska fortsätta att ha rättighet till den tullfria handeln med EU. Israel får fortsätta att handla så mycket de vill.

Statsrådet lyfte också upp frågan om varor från bosättningar, trots att det inte var en del av diskussionen. Jag kommer att återkomma till det.

Det är tydligt i artikel 2 i associeringsavtalet att båda parter ska leva upp till de mänskliga rättigheterna. Och vad är det då vi ser? Vad är egentligen den artikeln värd när vi ser krigsbrott efter krigsbrott begås i Gaza? När vi säger orden krigsbrott eller folkmord säger regeringen reflexmässigt att vi måste invänta domstolarna och se vad de säger om det. Vi vill inte kalla det för krigsbrott, säger regeringen.

Men att systematiskt bomba sjukhus, som Israel har gjort, är definitivt ett krigsbrott. Att döda hjälparbetare är ett krigsbrott, och att döda journalister är ett krigsbrott. Att tvångsförflytta befolkning är inte bara ett krigsbrott, utan det kan också utgöra en del av ett folkmord. Att använda svält som ett vapen eller en metod i ett krig är definitivt ett krigsbrott.

I helgen såg vi dessutom från israelisk tv hur en israelisk minister stolt säger att det här är genomtänkt. Vi står upp för att vi använder svält som vapen, säger ministern. Och vad händer då? Hur reagerar den svenska regeringen? Inte alls. Man vill hellre invänta att domstolarna uttalar sig om huruvida det här är krigsbrott eller inte.

Vi kan jämföra med de krigsbrott som har begåtts inom ockuperade områden i Ukraina. Det tog mindre än en månad efter den fullskaliga invasionen i februari 2022 innan EU satte ned foten och sa: Vi ska inte handla med varor från de ockuperade områdena i östra Ukraina. Det tog inte ens

en månad! Ockupationen av Västbanken, Gaza och östra Jerusalem har pågått sedan 1967, och vi fortsätter att ge Israel en privilegierad handel.

Inte ens i de fall där domstolen redan har avgjort har den svenska regeringen agerat; det såg vi i Internationella domstolens yttrande från i somras. Sverige tillåter fortfarande handel med varor från bosättningar. Hur kommer det sig? Varför kan man inte ens sätta ned foten vad gäller dem? Det är definitivt ett ekonomiskt stödande av dessa bosättningar, helt i strid med Internationella domstolens yttrande.

Jag tror att historiens dom kommer att vara hård. Jag undrar vad den här regeringen kommer att svara den dag någon av de internationella domstolarna säger: Det var ett folkmord. Israels regering begick ett folkmord på palestinierna. Ska regeringen då låtsas som att man ingenting visste? Eller kommer man att stå rakryggad och försvara sig? Kanske kommer regeringen att säga: Vi var ekonomiskt delaktiga i det här folkmordet, och det står vi för.

Jag tycker att vi borde få se lite agerande från den svenska regeringen. Det är dags att sätta ned foten. Det är dags att stoppa den tullfria handeln. Det är dags att stoppa det ekonomiska stödet till både kriget i Gaza och bosättningarna.

(Applåder)

Anf. 56 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Riksdagsledamoten Svenneling behöver inte övertyga mig om det fruktansvärda som just nu sker både i Gaza och på Västbanken. Jag har sett det med egna ögon. Jag har personligen framfört Sveriges mycket tydliga kritik till Israels ambassadör i Sverige och till Israels biträdande utrikesminister, som jag träffade när jag var på besök i Palestina och Israel.

Sverige har varit väldigt tydligt från första början med att Israel har ett mycket omfattande ansvar att följa den humanitära rätten, antingen genom att själva ordna hjälptransporter in i Gaza eller genom att tillåta att andra, som Sverige, som vill vara med och hjälpa till, släpps in.

Bara den senaste veckan har vi fått helt fruktansvärda besked, inte minst från World Food Programme, om att matlagren ser ut att vara helt slut i Gaza. Detta är någonting som vi driver oförtröttligt. Men det är inte Sverige som står vid gränsen, utan det är Israel som måste ta sitt folkrättsliga ansvar och hjälpa, antingen genom att själv hjälpa eller genom att släppa in hjälp.

Sverige driver också ett mycket omfattande arbete inom ramen för EU för att utöka de EU-sanktioner som redan finns så att de ska gälla fler våldsamma bosättare. Men som ni säkert känner till är stödet från ett par EU-länder tyvärr inte tillräckligt för att vi ska kunna gå vidare med den typen av sanktionspaket. Det krävs att rätt många EU-länder står bakom detta för att vi faktiskt ska få igenom det.

EU:s handelsförbindelser med länder utanför EU regleras med och av handelsavtal. Avtalen är utformade för att ge bättre handelsmöjligheter och få bort handelshinder. Det är en princip som Sverige stöder. Genom handelspolitiken kan EU också främja europeiska principer och värderingar som demokrati och mänskliga rättigheter.

Prot. 2024/25:106
28 april

Svar på
interpellationer

EU:s och därmed Sveriges överenskommelser med Israel på handelsområdet finns i associeringsavtalet från 1995. Avtalet är inte bara ett handelsavtal; det utgör också den legala grunden för EU:s samarbete med Israel och omfattar även områden som bland annat politisk dialog och ekonomiska, sociala och rättsliga frågor. I avtalet slås fast att det grundar sig på respekten för de mänskliga rättigheterna och demokratiska principer.

I avtalet har EU klargjort att avtalet gäller staten Israel inom 1967 års gränser. Avtalet fastställer med andra ord en tydlig differentiering mellan Israel och de ockuperade områdena. Enligt EU:s regler får varor med krav på ursprungsmärkning tillverkade på ockuperat område inte märkas som varor från Israel när de förs in i EU. Det innebär exempelvis att varorna därmed inte åtnjuter samma tullförmåner som varor från Israel och att konsumenten ser varifrån varan kommer.

Vi använder rådet för att kunna understryka för oss viktiga principfrågor som Israels ansvar i förhållande till den katastrofala humanitära situationen i Gaza liksom Israels folkrättsliga ansvar. Det är djupt beklagligt och ytterst allvarligt att vapenvilan i Gaza har brutits och att de återupptagna striderna resulterat i ett stort antal civila dödsoffer.

Vår och EU:s position är tydlig. Det behövs återupptagna förhandlingar och en vapenvila som leder till frigivande av gisslan, lindring när det gäller de enorma humanitära behoven, varaktigt slut på stridigheterna och möjligheter att påbörja återuppbyggnad – och den vill Sverige gärna vara med i så länge Hamas inte är en del av bilden.

Anf. 57 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Vi var många som blev glatt överraskade över att bistånds- och utrikeshandelsminister Dousa, efter sitt besök i Israel, var så tydlig med vad som sker i Gaza. Men glädjen varade inte länge, för regeringen meddelade sedan att man totalt skulle dra in stödet till FN-organet UNRWA. Vi ställer oss vid en skampåle när det gäller humanitärt stöd till palestinska flyktingar genom att vi inte ger något sådant stöd.

När sedan utrikesministern gjorde samma resa som bistånds- och handelsministern gjorde ledde det till att den israeliska regeringen använde den svenska regeringen som ett gott exempel, som man hoppades att andra länder skulle följa efter. Än i dag står den svenska regeringen helt ensam i att fatta den här typen av beslut.

Vi har hört FN skrika sig hes för att få Sverige och USA – ja, hela omvärlden – att agera. Men svaret från Israels regering har blivit att stämpla och förbjuda dess generalsekreterare António Guterres. Samtidigt attackeras och dödas FN-arbetare och FN-soldater, och det israeliska parlamentet har infört en lag för att förhindra FN att ge humanitärt stöd till palestinier. Det är en oacceptabel och cynisk politik i syfte att svälta ett ockuperat folk.

Då råder det från den svenska regeringens sida och från EU:s sida ett slags blind tilltro till dialog. Det finns en överdriven bild hos regeringen när det gäller vad associeringsrådet ska ge och vilka resultat man ska få av det. Bara ett enda möte har de facto hållits sedan den 7 oktober, och det var ett möte som Israel förhalade i över elva månader.

Ministern återkommer hela tiden till att man vill att rådet ska användas. Men vad blir resultatet? I praktiken ser vi att EU, inklusive Sverige, sätter press på Israel en enda dag, när mötet hålls. Alla andra dagar på året är det

ingen press på Israel. Det var inte så här som apartheidregimen i Sydafrika föll.

Regeringens och EU:s väg kommer aldrig att leda till något resultat. I stället kommer den att leda till att man upprätthåller status quo, det som vi ser nu, medan Gaza dör.

På mycket lösa grunder fryste och skar ni i det svenska biståndet till den främsta biståndsorganisationen för palestinier. Samtidigt försökte FN-organet UNRWA hjälpa när nöden var som störst – den är fortfarande som störst.

Ni har misslyckats med att föra en solidarisk och rättvis utrikespolitik. Ni har sänkt Sveriges anseende i omvärlden, särskilt i muslimska länder. Ni har brutit med den svenska traditionen – att stå upp för folkrätten – och i stället infört dubbla måttstockar.

Herr talman! Sverige måste i detta läge sluta upp bakom den enda fredliga part som finns, staten Palestina. Sverige har erkänt Palestina som stat. Vi borde därför helhjärtat stödja bygget av en palestinsk stat så att vi får jämbördiga parter och en tvåstatslösning och i förlängningen ett slut på ockupationen – för att få en hållbar fred för Palestina och för Israel.

Den norska regeringen har på många sätt agerat annorlunda än den svenska regeringen. En sak som den norska regeringen har gjort hänger ihop med det som behandlades i den sista frågan i interpellationen. Det gäller företagets roll.

Här har den norska regeringen varit tydlig, först i rekommendationer och sedan i skärpta rekommendationer till norska företag. Man ska undvika handel som bidrar till att upprätthålla Israels ockupation av Palestina, utifrån Internationella domstolens ställningstagande. Något liknande har vi knappast hört från den svenska regeringen.

Här behöver den svenska regeringen nu bli mycket, mycket tydligare. Vi behöver inte höra ord om begränsningar i vad regeringen vill göra. I stället vill vi ha tydlig handlingskraft från regeringens sida.
(Applåder)

Anf. 58 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det var inte jättemycket till svar på just de frågor som har ställts i interpellationen. Det var mer en beskrivning av läget – att det krävs att fler hjälpinsatser kommer in och att hjälpinsatserna för tillfället inte gör det.

Vi fick höra om de samtal som den svenska regeringen har haft med personer både i den israeliska regeringen och på den israeliska ambassaden. Statsrådet lyfte också upp att EU har lyckats inrätta sanktioner mot vissa våldsamma bosättare. Det är någonting som vi självklart står bakom.

Därefter fick vi en lektion i hur handelsavtal fungerar. Jag tror att vi är medvetna om det. Sedan lyfte statsrådet Dousa återigen att den tullfrihet som associeringsavtalet medger när det gäller Israel inte gäller varor från ockuperat område och från bosättningar.

Men vi vet båda två att det här systemet läcker. Industriella varor och sammansatta varor som delvis tillverkas på ockuperat område kommer att klassas som israeliska. Redan där ser vi att systemet inte fungerar som det ska. Det är en sak med frukt och grönsaker – det är relativt enkelt. Men när det kommer till industrivaror och andra typer av sammansatta produkter läcker systemet.

Prot. 2024/25:106
28 april

Svar på
interpellationer

Det här är en sak som man skulle kunna gå till botten med: Hur kan vi skärpa till det här över huvud taget? Detta innebär ju att vi fortfarande stöder bosättningarna ekonomiskt. Det är i strid med Internationella domstolen.

Det finns två frågor som jag gärna skulle vilja ha svar på från statsrådet Dousa:

Är statsrådet beredd att arbeta för ett totalt förbud mot import av varor från bosättningar, på samma vis som vi inte tillåter varor från ockuperade delar av Ukraina?

Är statsrådet Dousa beredd att driva på för en paus av associeringsavtalet, utifrån bristen på respekt för mänskliga rättigheter? Vad krävs det annars för brott mot mänskliga rättigheter? Vad är artikel 2 egentligen värd?

Anf. 59 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Folkkrätten, inklusive FN-stadgan, utgör en hörnsten i den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken. Med den kommer respekten för de internationella domstolarna. Sverige stöder Internationella domstolen, som är FN:s främsta rättsliga organ, och Internationella brottmålsdomstolen, med dess unika roll och med mandat att döma över de allvarligaste internationella brotten.

Vi förväntar oss att Israel efterlever de bindande provisoriska åtgärder som Internationella domstolen beslutat om. Internationella domstolen meddelade den 19 juli 2024 ett rådgivande yttrande, som regeringen till fullo står bakom. Det rådgivande yttrandet sammanfaller i avgörande delar med EU:s politik.

Varken Sverige eller EU har erkänt ockupationen som laglig eller erkänt annekteringen av östra Jerusalem. EU och dess medlemsstater erkänner inte heller några förändringar av 1967 års gränser som inte parterna kommit överens om. EU har uttalat stöd för det palestinska folkets ovillkorliga rätt till självbestämmande.

Även i andra delar sammanfaller yttrandet med detta, till exempel när det gäller att bosättningar strider mot folkkrätten.

Regeringens beslut att dra ned på stödet till UNRWA har vi diskuterat i kammaren flera gånger tidigare. Det handlar om att vi inte vill att svenska skattepengar ska bli fast på ett bankkonto, utan vi vill att så mycket som möjligt ska komma ut i fält. Därför har det tidigare beslutet om 400 miljoner kronor dubblerats till 800 miljoner kronor. Men det kanaliseras via andra stödorganisationer – World Food Programme, Unicef, ICRC med flera.

Den svenska regeringens stöd för civila palestinier både på Västbanken och i Gaza förblir alltså mycket omfattande.

Anf. 60 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag ska nu fundera på om vi har fått svar på de frågor vi har ställt.

Det är tydligt att den svenska regeringen inte avser att avbryta eller frysa det handelsavtal som EU har med Israel. Det är ett tydligt nej där.

Regeringen vill fokusera på associeringsrådet, men än så länge har vi inte fått några som helst tydliga resultat från rådets enda möte.

När det gäller om statsrådet anser att handelsrelationerna med Israel överensstämmer med vår utrikespolitiska hållning får vi oss en lektion om att man står bakom Internationella domstolen. Det tycker jag i grunden är bra. Problemet är att man från regeringens sida inte analyserar vad domstolen har kommit fram till och vidtar åtgärder utifrån det.

När det gäller rekommendationen till svenska företag hör vi inte att några sådana är planerade. I stället oroar man sig för att UNRWA:s pengar ska bli fast på ett bankkonto. Då vill jag bara informera statsrådet om att det blir de inte. I annat fall hade andra länder inte stöttat. Det handlar inte heller enbart om pengar till Gaza, utan även palestinska flyktingar i Libanon, i Syrien och på andra platser i Palestina får ta del av UNRWA:s stöd. Det vi ser är alltså mycket tydligt en politisk åtgärd från regeringen.

För er som lyssnar på denna debatt är det också tydligt vad som behövs: Sverige behöver en rödgrön regering, en rödgrön regering som i FN:s generalförsamling skulle rösta för eldupphör, för att internationell rätt ska gälla, för att Internationella domstolens beslut ska följas och för staten Palestinas rätt att göra sin röst hörd.

Det behövs en rödgrön regering som ökar och stärker biståndet till Palestina samtidigt som vi ger politiskt stöd till FN och till FN-organet UNRWA specifikt, en rödgrön regering som ökar pressen på staten Israel och utkräver ansvar genom att suspendera associeringsavtalet mellan EU och Israel.

Vi behöver en regering som tillsammans med andra länder formar en plan för fred i Mellanöstern och för ett slut på Israels ockupation av Palestina.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 61 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Det mesta av det som ledamoten Svenneling räknade upp är precis vad regeringen gör: Vi ökar pressen på Israel att följa folkrätten, vi vill ha ett eldupphör och vi har ett mycket omfattande stöd till civila palestinier både i Västbanken, i Gaza och i regionen runt omkring.

Regeringen är övertygad om att en hållbar fred mellan Israel och Palestina måste bygga på en tvåstatslösning. Regeringen stöder därför både EU:s och FN:s arbete för att få till stånd en trovärdig process för en förhandlad tvåstatslösning och står i nära kontakt med likasinnade och företrädare från regionen.

Vid det senaste associeringsrådet med Israel framförde utrikesministern tillsammans med bland annat EU:s höga representant Kaja Kallas tydliga budskap till den israeliska utrikesministern om vikten av att inte underminera förutsättningarna för en fred i form av en framförhandlad tvåstatslösning och att bosättningspolitiken måste få ett slut.

Det var även utrikesministerns tydliga budskap under hennes besök i Israel.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2024/25:576 om den humanitära situationen i Kongo och Sveriges syn på handeln med Rwanda

Anf. 62 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Lorena Delgado Varas har ställt fyra frågor till mig, som i olika utsträckning har bäring på situationen i östra delarna av Demokratiska republiken Kongo, DRK, samt handel med Rwanda.

I sin första fråga undrar Lorena Delgado Varas vilka åtgärder jag som statsråd vidtar för att säkerställa att EU:s och Sveriges handel med Rwanda inte bidrar till att finansiera väpnade grupper som begår folkmord och grova människorättsbrott i DRK.

I sin andra fråga undrar Lorena Delgado Varas om jag som statsråd överväger att införa skärpta regler eller sanktioner mot handel med Rwanda med hänsyn till det som anförs i första frågan och vad Lorena Delgado Varas beskriver som Rwandas dokumenterade roll i plundringen av Kongos naturresurser och det pågående våldet i regionen.

I sin tredje fråga undrar Lorena Delgado Varas hur jag som statsråd avser att verka inom EU för att stärka regelverket kring handel med länder och företag som bidrar till konflikter genom illegal exploatering av naturresurser.

Slutligen har Lorena Delgado Varas frågat vilka konkreta åtgärder jag som statsråd vidtar för att säkerställa att svenska och europeiska företag inte deltar i, eller indirekt finansierar, konflikter och människorättsbrott i DRK genom sin närvaro och handel med konfliktmineraler.

Jag vill inledningsvis understryka att Sverige, bilateralt och genom EU, har varit mycket tydligt med att fördöma Rwandas agerande i östra DRK. Rwandas militära närvaro till stöd för den väpnade gruppen M23 utgör en kränkning av DRK:s territoriella integritet. Sverige och EU har vid upprepade tillfällen uppmanat Rwanda att upphöra med sitt stöd till M23 och att dra tillbaka sina trupper.

Regeringen har återkommande understrukit vikten av respekt för folk-rätten och att dess principer ska gälla oavsett geografisk kontext. Att allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter begåtts av flera aktörer i östra DRK står utan tvivel. Sverige och EU har uppmanat parterna i konflikten att upphöra med striderna och bidra till att nå en politisk lösning. Sverige och EU stöder pågående internationella ansträngningar för att få detta till stånd.

Handelspolitiken är ett område där EU har exklusiv kompetens, vilket bland annat innebär att det är EU som förhandlar internationella handelsavtal. EU:s fördrag fastställer att EU i sina förbindelser med den övriga världen bland annat ska bidra till fred, säkerhet, fri och rättvis handel, skydd för de mänskliga rättigheterna samt efterlevnad av internationell rätt. Detta gäller också i EU:s och Sveriges handel med Rwanda såväl som med DRK.

Regeringen har en tydlig förväntan på svenska företag att agera hållbart och ansvarsfullt, till exempel genom att verka i linje med OECD:s riktlinjer gällande mänskliga rättigheter, miljö, klimat och korruptionsbekämpning. Företagens verksamhet ska inte orsaka, bidra till eller vara kopplad till brott inom dessa områden.

Det är FN eller EU som beslutar om restriktiva åtgärder tillämpliga i Sverige. Sverige har inga nationellt beslutade restriktiva åtgärder. De restriktiva åtgärder som i dag finns med koppling till situationen i DRK innefattar ett vapenembargo, reserestriktioner och frysning av tillgångar.

I mars utökade EU sanktionerna genom att lista flera rwandiska militära befäl samt ledare för rebellgruppen M23 med anledning av utvecklingen i östra DRK. Även ett rwandiskt företag som olagligen importerat guld från östra DRK fördes upp på sanktionslistan. EU och dess medlemsstater följer noggrant utvecklingen på marken i östra DRK och har beredskap att agera mot individer och företag som begår brott mot de mänskliga rättigheterna och internationell rätt eller på annat vis bidrar till fortsatta övergrepp och stridigheter, inklusive genom den illegala handeln och exploateringen av naturresurser.

Sverige stöder och efterföljer EU:s konfliktmineralsförordning, som syftar till att säkerställa att importörer av tenn, volfram, tantal och guld från konfliktdrabbade områden följer internationella riktlinjer för ansvarsfull anskaffning.

Då interpellanten anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmannen att Håkan Svenneling (V) i stället fick delta i interpellationsdebatten.

Anf. 63 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den humanitära situationen i Demokratiska republiken Kongo, även kallad DRK, är en av de värsta i världen och drabbar en fjärdedel av befolkningen direkt. Miljontals människor är på flykt, och hårdast drabbade är kvinnor och barn. FN och internationella människorättsorganisationer har gång på gång rapporterat om systematiska massakrer, etniskt motiverade våldsdåd och sexuellt våld som används som vapen i konflikten. Sjukdomar som kolera och mpoxvirus sprids, och många lider av hunger och undernäring.

Rwanda har spelat en avgörande roll i konflikten genom sitt stöd till väpnade grupper i östra Kongo och sin systematiska plundring av landets naturresurser. Flera FN-rapporter har belyst hur Rwanda genom sin inblandning i konflikten exporterar konfliktmineraler som ofta är kopplade till allvarliga människorättsbrott. EU:s och Sveriges handel med Rwanda måste därför granskas noggrant för att säkerställa att vi inte indirekt bidrar till att finansiera våldet och plundringen av Kongos resurser.

Rwanda är ett land med en fruktansvärd historia. Folkmordet 1994 finns tydligt kvar i vårt minne men såklart särskilt i minnet hos alla dem som bor och lever i Stora sjöregionen i hjärtat av Afrika. Dagens konflikter har ofta rötter bakåt i historien, ofta på grund av europeisk imperialism.

Sedan folkmordet har Rwanda haft en fantastisk återuppbyggnad. Med hjälp av det internationella samfundet tillsammans med lokala traditioner för konfliktlösning och ansvarstagande har samhället läkts och byggts upp på nytt. Rwanda är i dag på många sätt ett välfungerande samhälle och en stat som ligger i framkant i många aspekter. Partnerskapet med internationella partner och länder har varit starkt under många år.

Samtidigt är Rwanda ingen fullfjädrad demokrati. Sedan folkmordet har landet styrts av en enda president, Paul Kagame. Den demokratiska utvecklingen har stannat upp, och Rwanda utnyttjar nu att man har blivit en starkare aktör i regionen genom sin militära kapacitet.

Det internationella ansvaret stannar inte vid Rwanda. Det finns väldokumenterade exempel på att europeiska företag direkt eller genom underleverantörer profiterar på den illegala exploateringen av mineral i Kongo. Genom att köpa mineral som till exempel guld och kobolt från konfliktområden bidrar dessa företag till att finansiera väpnade grupper fortsatta våld, vilket förvärrar den humanitära katastrofen. Trots olika internationella initiativ finns det fortfarande allvarliga brister i spårbarheten och kontrollen av dessa leverantörskedjor.

Sveriges politik måste vara tydlig och konsekvent när det gäller att motverka folkmord, grova människorättsbrott och illegal exploatering av naturresurser, oavsett var det sker i världen. På samma sätt som handelspolitiken används för att utöva påtryckningar i andra konflikter bör såväl vår egen handel som EU:s regler och sanktioner kopplat till dessa frågor ses över.

Jag vill tacka ministern för svaret. Flera delar i det var väldigt bra och tydliga. De frågor vi ställer från Vänsterpartiets sida i dag handlar om vad man kan göra för att säkerställa att Sverige inte bidrar till finansiering av väpnade grupper, om regeringen överväger eventuella skärpta regler eller sanktioner mot Rwanda och andra väpnade grupper och om man kan stärka regelverket på något sätt när det kommer till handel där man riskerar att bidra till konflikter genom illegal exploatering av naturresurser. Kan man säkerställa att svenska och europeiska företag inte deltar eller indirekt finansierar konflikter på det sätt som det finns risk för i Kongo?

Anf. 64 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Jag kan inleda med att säga någonting kort om det vi har gjort på biståndsområdet. Regeringen har gett Sida i uppdrag att genomföra en genomlysning av Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med Rwanda och att tills vidare inte ingå nya avtal med rwandiska statliga aktörer. Syftet är såklart att undvika att bistånd kan nyttjas på ett sätt som bidrar till instabilitet eller den pågående konflikten i Stora sjöregionen. Men statliga aktörer och civilsamhällesorganisationer som jobbar med allt från hbtqi-frågor till demokratifrågor kommer fortsatt att kunna få stöd från Sverige, som vanligt.

Sverige följer tillsammans med EU och likasinnade länder noggrant utvecklingen på marken i östra DRK och har beredskap att agera mot både enskilda individer och företag som begår brott mot folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna.

Anf. 65 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Det är ett välkommet besked från ministerns sida att man är tydlig med att man inte vill ingå några nya avtal. Jag hoppas att det samtidigt sker en översyn av de befintliga avtalen och att man tittar på deras löptider och när det finns möjlighet eventuellt kliver ur avtal som inte är lämpliga att ha i det läge vi befinner oss i.

Det är en otroligt svår situation, men det är tydligt att omvärlden har stora möjligheter i sin relation till Rwanda. Man ska komma ihåg att det har funnits en diskussion globalt om att fördjupa samarbetet med den rwandiska regeringen än mer, och nu, tack vare det som sker i östra Kongo, har den diskussionen stannat av. Jag tror att det är sunt att man har nyktrat till lite och ser att det finns många goda delar av återuppbyggnaden av Rwanda efter folkmordet men att Paul Kagame också har haft landet i ett politiskt järngrepp under lång tid, trots att man på olika sätt har stärkt mångfalden i sin demokrati.

Förra året reste bistånds- och utrikeshandelsministerns egen statssekreterare Diana Janse till Rwanda. Det var innan Benjamin Dousa tillträdde som statsråd. I sina sociala medier skrev hon om hur fantastiskt besöket var, men i det inlägget nämnde hon inte med ett ord det demokratiska underskott som råder i Rwanda eller den negativa roll som landet har spelat i regionen med sin militär och i sitt stöd till rebellgruppen M23. Så tycker inte jag att en svensk regering ska agera. Vi måste ha en regering som tydligt står upp för internationell rätt och demokrati och är tydlig mot auktoritära ledare med att de inte har frikort att agera hur de vill.

Det som är intressant i fallet relationen mellan Rwanda och östra Kongo är handeln med naturresurser. Det är såklart inte helt enkelt att få kontroll över en sådan typ av handel, men det säljs och exporteras alltså produkter från Rwanda som inte finns där. Det handlar om naturtillgångar som inte finns i det lilla landet Rwanda men som finns i det betydligt större grannlandet DRK, det vill säga Kongo. Naturresurserna tas från östra Kongo av företag som ofta är rwandiska och exporteras på en internationell marknad. Det är flera produkter som vi behöver till våra telefoner och andra typer av elektronik. Därför kan vi vara del i att stödja de här ekonomierna.

Jag vill än en gång fråga ministern: Vad kan Sverige och EU tillsammans göra för att få grepp om den handeln och säkerställa att vi inte bidrar till att fördjupa den konflikt som vi ser i östra Kongo och som riskerar att sprida sig – det måste vi också ha klart för oss – i Stora sjöregionen i hjärtat av Afrika?

Anf. 66 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Jag tror att det på biståndsområdet är viktigt att skicka signalen att det inte är en naturlag att man kan få svenska skattepengar oavsett hur man betar sig. Det är viktigt att göra en distinktion mellan stödet till civilsamhällesorganisationer och det statliga stödet.

Vi hoppas att det beslut regeringen har fattat kan skicka en tydlig signal om att Sverige gärna vill vara med och hjälpa till i många afrikanska kontexter och länder men att man inte kan förvänta sig att få miljontals svenska skattekonor ifall man också samarbetar med och understöder krafter som destabiliserar regionen eller till och med begår grova brott mot mänskligheten. Det är ett viktigt första steg. Det är klart att allting ligger på bordet. Det beror delvis på den geografiska konflikten, vad som händer på plats, hur samarbetet går, hur långa avtalen är och så vidare. Det är någonting vi löpande ser över i vårt stöd till Rwanda.

Vad gäller statssekreterarens resa till Rwanda genomfördes den delvis innan den senaste konflikten bröt ut. Precis som riksdagsledamoten Svenning nämnde tidigare måste man kunna ha två tankar i huvudet samtidigt.

Rwanda är på många sätt ett land som drivit igenom många reformer de senaste decennierna. Det är ett bättre land i många hänseenden – inte i alla, men i fler hänseenden än för 10, 15 eller 20 år sedan. Det är en annan kontext de senaste månaderna än när Diana Janse reste dit.

Summa summarum är detta en fråga vi följer noggrant i Sverige, både handelspolitiskt och biståndspolitiskt. Det är även självklart en fråga som EU följer på ett mycket noggrant sätt. Det är ett känt problem, precis som riksdagsledamoten Svenneling säger, att det sker både förädling och export från Rwanda av mineral som man i teoretisk mening inte vet varifrån de kommer. Men det är klart att man vet varifrån de kommer. Det måste vi tillsammans ha bättre koll på. Det är inte bara en rent folkrättslig fråga mellan DRK och Rwanda, utan det handlar ofta om människor som utsätts för enorma våldsamheter på individplanet när mineral tas upp. Det måste vi följa på ett noggrant sätt.

Anf. 67 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag känner att jag har fått ett bra resultat av interpellationen genom att diskussionen har fört upp frågan på ministerns dagordning. Det här är ett tydligt fall då det är intressant att titta på ministerns dubbla portföljer, bistånd och handel. Där finns lite olika verktyg som man kan använda i fall som detta.

Det är viktigt att det här görs tillsammans med internationella partner. Sverige ska inte agera ensamt i ett vakuum. Det finns ett tydligt afrikanskt ledarskap som försöker lösa regionens problem, och vi behöver inte kliva in och ersätta det utan snarare vara en stödjande del i processen.

Jag blir väldigt glad över att höra att alla möjligheter för att hitta en lösning finns på bordet. Det visar att det finns en bredd av åtgärder man kan vidta om utvecklingen försämras alternativt förbättras i olika delar. Det tycker jag är viktigt, och det var något jag saknade i diskussionen om Israels ockupation av Palestina, som vi hade tidigare.

Jag tycker att jag har fått svar på många av frågorna och tackar ministern för debatten.

Anf. 68 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Även jag är tacksam för en konstruktiv debatt. Tyvärr kommer vi sannolikt att behöva återkomma till frågan under kommande veckor och månader.

Jag tog upp det här när jag var i Uganda för ett par veckor sedan, och vi har också nära kontakt med våra nordiska och baltiska kollegor liksom Storbritannien, som är en ganska stor givare.

Även om det inte är föremål för just denna debatt är det ändå viktigt att understryka vilket humanitärt behov som finns i DRK och regionen där omkring. Flyktingströmmarna har ökat kraftigt de senaste månaderna. Det är därför viktigt att det svenska stödet förblir stort.

I tidigare debatter har vi berört USA:s tillbakadragande, och man kan tydligt se effekterna av det på marken i östra DRK och i de regioner som flyktingarna har tagit sig till. Därför får vi tyvärr säkert anledning att återkomma till frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:153 Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet
2024/25:3407 av Emma Nohrén m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2024/25:156 Extra ändringsbudget för 2025 – Tillfälligt höjd subventionsgrad för rotavdraget
2024/25:3401 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V)
2024/25:3410 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP)
2024/25:3411 av Martin Ådahl och Anders Ådahl (båda C)

med anledning av skr. 2024/25:114 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden
2024/25:3405 av Håkan Svenneling m.fl. (V)
2024/25:3406 av Rasmus Giertz m.fl. (SD)
2024/25:3408 av Jacob Risberg m.fl. (MP)

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 25 april

2024/25:632 Organiserad brottslighet som utnyttjar välfärden

av *Lars Isacsson* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:633 Allmänna samlingslokaler i totalförsvarets beredskapsuppbyggnad

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:634 Vräkningar av barnfamiljer i Skåne

av *Anna Wallentheim* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:635 Åtgärder mot hotet från högerextremismen

av *Mattias Vepsä* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 25 april

2024/25:1097 Utökat försvarstekniskt stöd till Ukraina

av *Markus Wiechel* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

Prot. 2024/25:106
28 april

2024/25:1098 Svensk-amerikanska forskningsprojekt

av *Anders Ådahl* (C)

till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

2024/25:1099 EU-finansiering av transportinfrastruktur

av *Malin Östh* (V)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:1100 Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag

av *Lena Hallengren* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 14.31.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 8 anf. 39 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

§ 1 Ärende för hänvisning till utskott	1
§ 2 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 3 Svar på interpellation 2024/25:570 om nordiskt e-recept.....	1
Anf. 1 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	1
Anf. 2 EVA LINDH (S)	2
Anf. 3 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	3
Anf. 4 EVA LINDH (S)	4
Anf. 5 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	5
Anf. 6 EVA LINDH (S)	6
Anf. 7 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	6
§ 4 Svar på interpellation 2024/25:571 om nordiskt register	
 för legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården.....	7
Anf. 8 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	7
Anf. 9 EVA LINDH (S)	8
Anf. 10 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	8
Anf. 11 EVA LINDH (S)	10
Anf. 12 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	10
Anf. 13 EVA LINDH (S)	11
§ 5 Svar på interpellation 2024/25:592 om särsläkemedel	12
Anf. 14 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	12
Anf. 15 ANDERS W JONSSON (C)	13
Anf. 16 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	14
Anf. 17 ANDERS W JONSSON (C)	15
Anf. 18 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	16
Anf. 19 ANDERS W JONSSON (C)	17
Anf. 20 Statsrådet ACKO ANKARBERG	
JOHANSSON (KD)	18
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:572 om möjlighet för	
 elever i anpassad grundskola att läsa enligt grundskolans	
 kursplaner.....	19
Anf. 21 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	19
Anf. 22 MATS WIKING (S).....	20
Anf. 23 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	21
Anf. 24 MATS WIKING (S).....	21
Anf. 25 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	22
Anf. 26 MATS WIKING (S).....	22
Anf. 27 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	23

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:615 om jämställdhet i utrikespolitiken under 2025	23
Anf. 28 Utrikesminister MARIA MALMER	
STENERGARD (M)	23
Anf. 29 LINNÉA WICKMAN (S)	24
Anf. 30 EVA LINDH (S)	25
Anf. 31 Utrikesminister MARIA MALMER	
STENERGARD (M)	26
Anf. 32 LINNÉA WICKMAN (S)	27
Anf. 33 EVA LINDH (S)	28
Anf. 34 Utrikesminister MARIA MALMER	
STENERGARD (M)	28
Anf. 35 LINNÉA WICKMAN (S)	29
Anf. 36 Utrikesminister MARIA MALMER	
STENERGARD (M)	29
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:587 om bistånd till SRHR och jämställdhetsarbete.....	30
Anf. 37 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	30
Anf. 38 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	31
Anf. 39 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	32
Anf. 40 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	33
Anf. 41 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	34
Anf. 42 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	35
Anf. 43 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	36
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:551 om nedskärningar inom USAID	37
Anf. 44 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	37
Anf. 45 LINNÉA WICKMAN (S)	38
Anf. 46 EVA LINDH (S)	39
Anf. 47 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	39
Anf. 48 LINNÉA WICKMAN (S)	40
Anf. 49 EVA LINDH (S)	41
Anf. 50 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	42
Anf. 51 LINNÉA WICKMAN (S)	43
Anf. 52 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	43
§ 10 Svar på interpellation 2024/25:562 om Sveriges handelsrelationer med Israel	44
Anf. 53 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	44
Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V)	45
Anf. 55 JACOB RISBERG (MP)	46
Anf. 56 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	47
Anf. 57 HÅKAN SVENNELING (V)	48
Anf. 58 JACOB RISBERG (MP)	49
Anf. 59 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	50
Anf. 60 HÅKAN SVENNELING (V)	50
Anf. 61 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	51
§ 11 Svar på interpellation 2024/25:576 om den humanitära situationen i Kongo och Sveriges syn på handeln med Rwanda	52
Anf. 62 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	52

Anf. 63 HÅKAN SVENNELING (V).....	53	Prot. 2024/25:106
Anf. 64 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	54	28 april
Anf. 65 HÅKAN SVENNELING (V).....	54	
Anf. 66 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	55	
Anf. 67 HÅKAN SVENNELING (V).....	56	
Anf. 68 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	56	
§ 12 Bordläggning.....	57	
§ 13 Anmälan om interpellationer.....	57	
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	57	
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 14.31.....	58	